# ๕. ขุทฺทกวตฺถุกฺขนฺธกํ

## ขุทฺทกวตฺถูนิ

**๒๔๓**. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นหายมานา รุกฺเข กายํ อุคฺฆํเสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา นหายมานา รุกฺเข กายํ อุคฺฆํเสสฺสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิ, เสยฺยถาปิ มลฺลมุฏฺฐิกา คามโมทฺทวา’’ติ [คามโปทฺทวา (สี.), คามปูตวา (สฺยา.)]! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นหายมานา รุกฺเข กายํ อุคฺฆํเสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, ภิกฺขเว , เตสํ โมฆปุริสานํ อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา นหายมานา รุกฺเข กายํ อุคฺฆํเสสฺสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิ? เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, นหายมาเนน ภิกฺขุนา รุกฺเข กาโย อุคฺฆํเสตโพฺพฯ โย อุคฺฆํเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นหายมานา ถเมฺภ กายํ อุคฺฆํเสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา นหายมานา ถเมฺภ กายํ อุคฺฆํเสสฺสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิ, เสยฺยถาปิ มลฺลมุฏฺฐิกา คามโมทฺทวา’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, นหายมาเนน ภิกฺขุนา ถเมฺภ กาโย อุคฺฆํเสตโพฺพฯ โย อุคฺฆํเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นหายมานา กุเฑฺฑ [กุเฏฺฏ (สี. สฺยา.)] กายํ อุคฺฆํเสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา นหายมานา กุเฑฺฑ กายํ อุคฺฆํเสสฺสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิ, เสยฺยถาปิ มลฺลมุฏฺฐิกา คามโมทฺทวา’’ติ…เป.… ‘‘น, ภิกฺขเว, นหายมาเนน ภิกฺขุนา กุเฑฺฑ กาโย อุคฺฆํเสตโพฺพฯ โย อุคฺฆํเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อฏฺฏาเน [อฏฺฐาเน (สี. สฺยา.)] นหายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป.… เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, อฏฺฏาเน นหายิตพฺพํฯ โย นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู คนฺธพฺพหตฺถเกน นหายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป.… เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘น, ภิกฺขเว, คนฺธพฺพหตฺถเกน นหายิตพฺพํฯ โย นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุรุวินฺทกสุตฺติยา นหายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป.… เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, กุรุวินฺทกสุตฺติยา นหายิตพฺพํฯ โย นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วิคฺคยฺห ปริกมฺมํ การาเปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป.… เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, วิคฺคยฺห ปริกมฺมํ การาเปตพฺพํฯ โย การาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มลฺลเกน นหายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป.… เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, มลฺลเกน นหายิตพฺพํฯ โย นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

**๒๔๔**. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน กจฺฉุโรคาพาโธ โหติฯ น ตสฺส วินา มลฺลเกน ผาสุ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส อกตมลฺลก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ชราทุพฺพโล นหายมาโน น สโกฺกติ อตฺตโน กายํ อุคฺฆํเสตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุกฺกาสิก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปิฏฺฐิปริกมฺมํ กาตุํ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปุถุปาณิก’’นฺติฯ

**๒๔๕**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วลฺลิกํ ธาเรนฺติ…เป.… ปามงฺคํ ธาเรนฺติ…เป.… กณฺฐสุตฺตกํ ธาเรนฺติ…เป.… กฏิสุตฺตกํ ธาเรนฺติ…เป.… โอวฏฺฏิกํ ธาเรนฺติ…เป.… กายุรํ ธาเรนฺติ…เป.… หตฺถาภรณํ ธาเรนฺติ…เป.… องฺคุลิมุทฺทิกํ ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป.… เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วลฺลิกํ ธาเรนฺติ…เป.… ปามงฺคํ ธาเรนฺติ, กณฺฐสุตฺตกํ ธาเรนฺติ, กฏิสุตฺตกํ ธาเรนฺติ, โอวฏฺฏิกํ ธาเรนฺติ, กายุรํ ธาเรนฺติ, หตฺถาภรณํ ธาเรนฺติ, องฺคุลิมุทฺทิกํ ธาเรนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, วลฺลิกา ธาเรตพฺพา…เป.… น ปามโงฺค ธาเรตโพฺพ… น กณฺฐสุตฺตกํ ธาเรตพฺพํ… นกฏิสุตฺตกํ ธาเรตพฺพํ… น โอวฏฺฏิกํ ธาเรตพฺพํ… น กายุรํ ธาเรตพฺพํ… น หตฺถาภรณํ ธาเรตพฺพํ… น องฺคุลิมุทฺทิกาธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

**๒๔๖**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทีเฆ เกเส ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว,

ทีฆา เกสา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทุมาสิกํ วา ทุวงฺคุลํ วา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โกเจฺฉน เกเส โอสเณฺฐนฺติ [โอสเณฺหนฺติ (สี. สฺยา.)] ...เป.... ผณเกน เกเส โอสเณฺฐนฺติ, หตฺถผณเกน เกเส โอสเณฺฐนฺติ, สิตฺถเตลเกน เกเส โอสเณฺฐนฺติ, อุทกเตลเกน เกเส โอสเณฺฐนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, โกเจฺฉน เกสา โอสเณฺฐตพฺพา...เป.... น สิตฺถเตลเกน เกสา โอสเณฺฐตพฺพา... น อุทกเตลเกน เกสา โอสเณฺฐตพฺพาฯ โย โอสเณฺฐยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

**๒๔๗**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อาทาเสปิ อุทกปเตฺตปิ มุขนิมิตฺตํ โอโลเกนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, อาทาเส วา อุทกปเตฺต วา มุขนิมิตฺตํ โอโลเกตพฺพํฯ โย โอโลเกยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน มุเข วโณ โหติฯ โส ภิกฺขู ปุจฺฉิ – ''กีทิโส เม, อาวุโส, วโณ''ติ? ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''เอทิโส เต, อาวุโส วโณ''ติฯ โส น สทฺทหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาพาธปฺปจฺจยา อาทาเส วา อุทกปเตฺต วา มุขนิมิตฺตํ โอโลเกตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มุขํ อาลิมฺปนฺติ...เป.... มุขํ อุมฺมเทฺทนฺติ, มุขํ จุเณฺณนฺติ, มโนสิลิกาย มุขํ ลเญฺฉนฺติ, องฺคราคํ กโรนฺติ, มุขราคํ กโรนฺติ, องฺคราคมุขราคํ กโรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, มุขํ อาลิมฺปิตพฺพํ...เป.... น มุขํ อุมฺมทฺทิตพฺพํ, น มุขํ จุเณฺณตพฺพํ, น มโนสิลิกาย มุขํ ลเญฺฉตพฺพํ, น องฺคราโค กาตโพฺพ, น มุขราโค กาตโพฺพ , น องฺคราคมุขราโค กาตโพฺพฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน จกฺขุโรคาพาโธ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาพาธปฺปจฺจยา มุขํ อาลิมฺปิตุ''นฺติฯ

**๒๔๘**. เตนโข ปน สมเยน ราชคเห คิรคฺคสมโชฺช [สมชฺชา (อภิธานคเนฺถสุ)]โหติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู คิรคฺคสมชฺชํ ทสฺสนาย อคมํสุฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา นจฺจมฺปิ คีตมฺปิ วาทิตมฺปิ ทสฺสนาย คจฺฉิสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน''ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, นจฺจํ วา คีตํ วา วาทิตํ วา ทสฺสนาย คนฺตพฺพํฯ โย คเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

**๒๔๙**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อายตเกน คีตสฺสเรน ธมฺมํ คายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''ยเถว [ยถา จ (ก.)] มยํ คายาม, เอวเมวิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา อายตเกน คีตสฺสเรน ธมฺมํ คายนฺตี''ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา...เป.... เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ –

‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อายตเกน คีตสฺสเรน ธมฺมํ คายิสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป…. ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป…. ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, อาทีนวา อายตเกน คีตสฺสเรน ธมฺมํ คายนฺตสฺสฯ อตฺตนาปิ ตสฺมิํ สเร สารชฺชติ, ปเรปิ ตสฺมิํ สเร สารชฺชนฺติ, คหปติกาปิ อุชฺฌายนฺติ, สรกุตฺติมฺปิ นิกามยมานสฺส สมาธิสฺส ภโงฺค โหติ, ปจฺฉิมา ชนตา ทิฎฺฐานุคติํ อาปชฺชติ – อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ อาทีนวา อายตเกน คีตสฺสเรน ธมฺมํ คายนฺตสฺสฯ น, ภิกฺขเว, อายตเกน คีตสฺสเรน ธโมฺม คายิตโพฺพฯ โย คาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สรภเญฺญ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สรภญฺญ’’นฺติฯ

‘‘เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู พาหิรโลมิํ [พาหิยโลมิํ (ก.)]อุณฺณิํ ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, พาหิยโลมิ อุณฺณิ ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสา’’ติฯ

**๒๕๐**. เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส อาราเม อมฺพา ผลิโน โหนฺติฯ รญฺญา มาคเธน เสนิเยน พิมฺพิสาเรน อนุญฺญาตํ โหติ – ‘‘ยถาสุขํ อยฺยา อมฺพํ ปริภุญฺชนฺตู’’ติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ตรุณเญฺญว อมฺพํ ปาตาเปตฺวา ปริภุญฺชิํสุฯ รโญฺญ จ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส อเมฺพน อโตฺถ โหติฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร มนุเสฺส อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉถ, ภเณ, อารามํ คนฺตฺวา อมฺพํ อาหรถา’’ติ ฯ ‘‘เอวํ เทวา’’ติ โข เต มนุสฺสา รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฎิสฺสุตฺวา อารามํ คนฺตฺวา อารามปาลํ เอตทโวจุํ – ‘‘เทวสฺส, ภเณ, อเมฺพน อโตฺถ, อมฺพํ เทถา’’ติฯ ‘‘นตฺถายฺยา อมฺพํฯ ตรุณเญฺญว อมฺพํ ปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปริภุญฺชิํสู’’ติฯ อถ โข เต มนุสฺสา รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘สุปริภุตฺตํ, ภเณ, อเยฺยหิ อมฺพํ, อปิ จ ภควตา มตฺตา วณฺณิตา’’ติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา น มตฺตํ ชานิตฺวา รโญฺญ อมฺพํ ปริภุญฺชิสฺสนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อมฺพํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆภตฺตํ โหติฯ สูเป อมฺพเปสิกาโย ปกฺขิตฺตา โหนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นปฺปฎิคฺคณฺหนฺติฯ ‘‘ปฎิคฺคณฺหถ, ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อมฺพเปสิก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆภตฺตํ โหติฯ เต น ปริยาปุณิํสุ อมฺพเปสิกํ กาตุํ, ภตฺตเคฺค สกเลเหว อเมฺพหิ เทนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นปฺปฎิคฺคณฺหนฺติฯ ‘‘ปฎิคฺคณฺหถ , ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหิ สมณกเปฺปหิ ผลํ ปริภุญฺชิตุํ – อคฺคิปริจิตํ , สตฺถปริจิตํ, นขปริจิตํ, อพีชํ, นิพฺพตฺตพีชเญฺญว [นิพฺพฎฺฎพีชํ (สี. สฺยา.)]ปญฺจมํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมหิ ปญฺจหิ สมณกเปฺปหิ ผลํ ปริภุญฺชิตุ’’นฺติฯ

**๒๕๑**. เตนโข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อหินา ทฏฺโฐ กาลงฺกโต โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น หิ นูน โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อิมานิ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ เมตฺเตน จิตฺเตน ผริฯ สเจ หิ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อิมานิ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ เมตฺเตน จิตฺเตน ผเรยฺย, น หิ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อหินา ทฏฺโฐ กาลงฺกเรยฺยฯ กตมานิ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ? วิรูปกฺขํ อหิราชกุลํ, เอราปถํ อหิราชกุลํ, ฉพฺยาปุตฺตํ อหิราชกุลํ, กณฺหาโคตมํ อหิราชกุลํ ฯ น หิ นูน โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อิมานิ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ เมตฺเตน จิตฺเตน ผริฯ สเจ หิ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อิมานิ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ เมตฺเตน จิตฺเตน ผเรยฺย, น หิ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อหินา ทฏฺโฐ กาลงฺกเรยฺยฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิมานิ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ เมตฺเตน จิตฺเตน ผริตุํ, อตฺตคุตฺติยา อตฺตรกฺขาย อตฺตปริตฺตํ กาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตพฺพํ –

[ชา. ๑.๒.๑๐๕-๑๐๖; อ. นิ. ๔.๖๗ อิทํ วตฺถุ อาคตํ]‘‘วิรูปเกฺขหิ เม เมตฺตํ, เมตฺตํ เอราปเถหิ เม;
ฉพฺยาปุเตฺตหิ เม เมตฺตํ, เมตฺตํ กณฺหาโคตมเกหิ จฯ

‘‘อปาทเกหิ เม เมตฺตํ, เมตฺตํ ทฺวิปาทเกหิ เม;
จตุปฺปเทหิ เม เมตฺตํ, เมตฺตํ พหุปฺปเทหิ เมฯ

‘‘มา มํ อปาทโก หิํสิ, มา มํ หิํสิ ทฺวิปาทโก;
มา มํ จตุปฺปโท หิํสิ, มา มํ หิํสิ พหุปฺปโทฯ

‘‘สเพฺพ สตฺตา สเพฺพ ปาณา, สเพฺพ ภูตา จ เกวลา;
สเพฺพ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุ, มา กิญฺจิ ปาปมาคมาฯ

‘‘อปฺปมาโณ พุโทฺธ, อปฺปมาโณ ธโมฺม,
อปฺปมาโณ สโงฺฆ, ปมาณวนฺตานิ สรีสปานิ [สิริํสปานิ (สี. สฺยา.)]ฯ

‘‘อหิ วิจฺฉิกา สตปที, อุณฺณนาภิ สรพู มูสิกา;
กตา เม รกฺขา กตํ เม ปริตฺตํ, ปฏิกฺกมนฺตุ ภูตานิฯ

‘‘โสหํนโม ภควโต, นโม สตฺตนฺนํ สมฺมาสมฺพุทฺธาน’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อนภิรติยา ปีฬิโต อตฺตโน องฺคชาตํ ฉินฺทิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อญฺญมฺหิ โส, ภิกฺขเว, โมฆปุริโส เฉตพฺพมฺหิ, อญฺญํ ฉินฺทิฯ น, ภิกฺขเว, อตฺตโน องฺคชาตํ เฉตพฺพํฯ โย ฉิเนฺทยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสา’’ติฯ

**๒๕๒**. เตน โข ปน สมเยน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส มหคฺฆสฺส จนฺทนสฺส [จนฺทนสารสฺส (สี. สฺยา.)]จนฺทนคณฺฐิ อุปฺปนฺนา โหติฯ อถ โข ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺสเอตทโหสิ – ‘‘ยํนูนาหํ อิมาย จนฺทนคณฺฐิยา ปตฺตํ เลขาเปยฺยํฯ เลขญฺจ เม ปริโภคํ ภวิสฺสติ, ปตฺตญฺจ ทานํ ทสฺสามี’’ติฯ อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐิ ตาย จนฺทนคณฺฐิยา ปตฺตํ เลขาเปตฺวา สิกฺกาย อุฑฺฑิตฺวา [วาหิตฺวา (สี.)]เวฬเคฺค อาลเคฺคตฺวา เวฬุปรมฺปราย พนฺธิตฺวา [วาหิตฺวา (สฺยา.)] เอวมาห – ‘‘โย สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา อรหา เจว อิทฺธิมา จ ทินฺนํเยว ปตฺตํ โอหรตู’’ติฯ อถ โข ปูรโณกสฺสโป เยน

ราชคหโก เสฏฺฐิ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชคหกํ เสฏฺฐึ เอตทโวจ – ‘‘อหญฺหิ, คหปติ, อรหา เจว อิทฺธิมา จ, เทหิ เม ปตฺต’’นฺติฯ ‘‘สเจ, ภนฺเต, อายสฺมา อรหา เจว อิทฺธิมา จ ทินฺนํเยว ปตฺตํ โอหรตู’’ติฯ อถ โข มกฺขลิ โคสาโล… อชิโต เกสกมฺพโล… ปกุโธ กจฺจายโน… สญฺจโย เพลฏฺฐปุตฺโต [สญฺชโย เพลฺลฏฺฐิปุตฺโต (สี.)]… นิคโณฺฐ นาฏปุตฺโต [นาถปุตฺโต (สี.)] เยน ราชคหโก เสฏฺฐิ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชคหกํ เสฏฺฐึ เอตทโวจ – ‘‘อหญฺหิ, คหปติ, อรหา เจว อิทฺธิมา จ, เทหิ เม ปตฺต’’นฺติฯ ‘‘สเจ, ภนฺเต, อายสฺมา อรหา เจว อิทฺธิมา จ, ทินฺนํเยว ปตฺตํ โอหรตู’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา จ มหาโมคฺคลฺลาโน อายสฺมา จ ปิโณฺฑลภารทฺวาโช ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ราชคหํ ปิณฺฑาย ปวิสึสุฯ อถ โข อายสฺมา ปิโณฺฑลภารทฺวาโช อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ – ‘‘อายสฺมา โข มหาโมคฺคลฺลาโน อรหา เจว อิทฺธิมา จฯ คจฺฉาวุโส, โมคฺคลฺลาน, เอตํ ปตฺตํ โอหรฯ ตุเยฺหโส ปโตฺต’’ติฯ ‘‘อายสฺมา โข ภารทฺวาโช อรหา เจว อิทฺธิมา จฯ คจฺฉาวุโส, ภารทฺวาช, เอตํ ปตฺตํ โอหรฯ ตุเยฺหโส ปโตฺต’’ติฯ อถ โข อายสฺมา ปิโณฺฑลภารทฺวาโช เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา ตํ ปตฺตํ คเหตฺวา ติกฺขตฺตุํ ราชคหํ อนุปริยายิฯ

เตน โข ปน สมเยน ราชคหโก เสฏฺฐิ สปุตฺตทาโร สเก นิเวสเน ฐิโต โหติ ปญฺชลิโก นมสฺสมาโน – อิเธว, ภนฺเต, อยฺโย ภารทฺวาโช อมฺหากํ นิเวสเน ปติฏฺฐาตูติฯ อถ โข อายสฺมา ปิโณฺฑลภารทฺวาโช ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส นิเวสเน ปติฏฺฐาสิฯ อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐิ อายสฺมโต ปิโณฺฑลภารทฺวาชสฺส หตฺถโต ปตฺตํ คเหตฺวา มหคฺฆสฺส ขาทนียสฺส ปูเรตฺวา อายสฺมโต ปิโณฺฑลภารทฺวาชสฺส อทาสิฯ อถ โข อายสฺมา ปิโณฺฑลภารทฺวาโช ตํ ปตฺตํ คเหตฺวา อารามํ อคมาสิฯ อโสฺสสุํ โข มนุสฺสา – อเยฺยน กิร ปิโณฺฑลภารทฺวาเชน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส ปโตฺต โอหาริโตติฯ เต จ มนุสฺสา อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา อายสฺมนฺตํ ปิโณฺฑลภารทฺวาชํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพนฺธึสุฯ

อเสฺสสิ โข ภควา อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ; สุตฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘กึ นุ โข โส, อานนฺท, อุจฺจาสโทฺท มหาสโทฺท’’ติ? ‘‘อายสฺมตา, ภนฺเต, ปิโณฺฑลภารทฺวาเชน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส ปโตฺต โอหาริโตฯ อโสฺสสุํ โข, ภนฺเต, มนุสฺสา – อเยฺยน กิร ปิโณฺฑลภารทฺวาเชน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส ปโตฺต โอหาริโตติฯ เต จ, ภนฺเต, มนุสฺสา อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา อายสฺมนฺตํ ปิโณฺฑลภารทฺวาชํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพนฺธาฯ โส เอโส, ภนฺเต, ภควา อุจฺจาสโทฺท มหาสโทฺท’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อายสฺมนฺตํปิโณฺฑลภารทฺวาชํ ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร ตยา, ภารทฺวาช, ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส ปโตฺต โอหาริโต’’ติ? ‘‘สจฺจํภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, ภารทฺวาช, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, ภารทฺวาช, ฉวสฺส ทารุปตฺตสฺส การณา คิหีนํ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทเสฺสสฺสสิ! เสยฺยถาปิ, ภารทฺวาช, มาตุคาโม ฉวสฺส มาสกรูปสฺส การณา โกปินํ ทเสฺสติ, เอวเมว โข ตยา, ภารทฺวาช, ฉวสฺส ทารุปตฺตสฺส การณา คิหีนํ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทสฺสิตํฯ เนตํ, ภารทฺวาช, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, คิหีนํ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทเสฺสตพฺพํฯ โย ทเสฺสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ภินฺทเถตํ, ภิกฺขเว, ทารุ

ปตฺตํ สกลิกํ สกลิกํ กตฺวา , ภิกฺขูนํ อญฺชนุปปิสนํ เทถฯ น จ, ภิกฺขเว, ทารุปตฺโต ธาเรตโพฺพฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวเจ ปเตฺต ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, โสวณฺณมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ…เป…. น รูปิยมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น มณิมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น เวฬุริยมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น ผลิกมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น กํสมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… นกาจมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น ติปุมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น สีสมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น ตมฺพโลหมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว ปเตฺต – อโยปตฺตํ, มตฺติกาปตฺต''นฺติฯ

**๒๕๓**. เตน โข ปน สมเยน ปตฺตมูลํ ฆํสิยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปตฺตมณฺฑล''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวจานิ ปตฺตมณฺฑลานิ ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจานิ ปตฺตมณฺฑลานิ ธาเรตพฺพานิฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว ปตฺตมณฺฑลานิ – ติปุมยํ, สีสมย''นฺติฯ พหลานิ มณฺฑลานิ น อจฺฉุปิยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ลิขิตุ''นฺติฯ วลี [จลี (ก.)] โหนฺติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มกรทนฺตกํ ฉินฺทิตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู จิตฺรานิ ปตฺตมณฺฑลานิ ธาเรนฺติ รูปกากิณฺณานิ ภิตฺติกมฺมกตานิฯ ตานิ รถิกายปิ ทเสฺสนฺตา อาหิณฺฑนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, จิตฺรานิ ปตฺตมณฺฑลานิ ธาเรตพฺพานิ รูปกากิณฺณานิ ภิตฺติกมฺมกตานิฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปกติมณฺฑล''นฺติฯ

**๒๕๔**. เตนโข ปน สมเยน ภิกฺขู โสทกํ ปตฺตํ ปฏิสาเมนฺติฯ ปโตฺต ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, โสทโก ปโตฺต ปฏิสาเมตโพฺพฯ โย ปฏิสาเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอตาเปตฺวา ปตฺตํ ปฏิสาเมตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู โสทกํ [สอุทกํ (ก.)] ปตฺตํ โอตาเปนฺติฯ ปโตฺต ทุคฺคโนฺธ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, โสทโก ปโตฺต โอตาเปตโพฺพฯ โย โอตาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โวทกํ กตฺวา โอตาเปตฺวา ปตฺตํ ปฏิสาเมตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อุเณฺห ปตฺตํ นิทหนฺติฯ ปตฺตสฺส วโณฺณ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, อุเณฺห ปโตฺต นิทหิตโพฺพฯ โย นิทเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตฺวา ปตฺตํ ปฏิสาเมตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ปตฺตา อโชฺฌกาเส อนาธารา นิกฺขิตฺตา โหนฺติฯ วาตมณฺฑลิกาย อาวเฎฺฏตฺวา ปตฺตา ภิชฺชิํสุ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปตฺตา

ธารก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มิฑฺฒเนฺต ปตฺตํ นิกฺขิปนฺติฯ ปริปติตฺวา [ปริวฏฺฏิตฺวา (สฺยา.)] ปโตฺต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, มิฑฺฒเนฺต ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ โย นิกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปริภณฺฑเนฺต ปตฺตํ นิกฺขิปนฺติฯ ปริปติตฺวา ปโตฺต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ปริภณฺฑเนฺต ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ โย นิกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฉมาย ปตฺตํ นิกฺกุชฺชนฺติฯ โอโฏฺฐ ฆํสิยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติณสนฺถารก’’นฺติฯ ติณสนฺถารโก อุปจิกาหิ ขชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โจฬก’’นฺติฯ โจฬกํ อุปจิกาหิ ขชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปตฺตมาฬก’’นฺติฯ ปตฺตมาฬโก ปริปติตฺวา ปโตฺต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปตฺตกุโณฺฑลิก’’นฺติฯ ปตฺตกุโณฺฑลิกาย ปโตฺต ฆํสิยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปตฺตถวิก’’นฺติ ฯ อํสพทฺธโก น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อํสพทฺธกํ พนฺธนสุตฺตก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ภิตฺติขิเลปิ นาคทนฺตเกปิ ปตฺตํ ลเคฺคนฺติฯ ปริปติตฺวา ปโตฺต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ปโตฺต ลเคฺคตโพฺพฯ โย ลเคฺคยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มเญฺจ ปตฺตํ นิกฺขิปนฺติ, สติสโมฺมสา นิสีทนฺตา โอตฺถริตฺวา ปตฺตํ ภิเนฺทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, มเญฺจ ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ โย นิกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปีเฐ ปตฺตํ นิกฺขิปนฺติ, สติสโมฺมสา นิสีทนฺตา โอตฺถริตฺวา ปตฺตํ ภิเนฺทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ปีเฐ ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ โย นิกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อเงฺก ปตฺตํ นิกฺขิปนฺติ, สติสโมฺมสา อุฏฺฐหนฺติฯ ปริปติตฺวา ปโตฺต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อเงฺก ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ โย นิกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฉเตฺต ปตฺตํ นิกฺขิปนฺติฯ วาตมณฺฑลิกาย ฉตฺตํ อุกฺขิปิยติ ปริปติตฺวา ปโตฺต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ฉเตฺต ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ โย นิกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

**๒๕๕**. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปตฺตหตฺถา กวาฏํ ปณาเมนฺติฯ กวาโฏ อาวฏฺฏิตฺวา ปโตฺต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ปตฺตหเตฺถน กวาฏํ ปณาเมตพฺพํ [กวาโฏ ปณาเมตโพฺพ (ก.)]ฯ โย ปณาเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ตุมฺพกฏาเห ปิณฺฑาย จรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ติตฺถิยาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ตุมฺพกฏาเห ปิณฺฑาย จริตพฺพํฯ โย จเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฆฏิกฏาเห [ฆฏิกฏาเหน (สฺยา.)]ปิณฺฑาย จรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ติตฺถิยาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ฆฏิกฏาเห ปิณฺฑาย จริตพฺพํฯ โย จเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สพฺพปํสุกูลิโก โหติฯ โส ฉวสีสสฺส ปตฺตํ ธาเรติฯ อญฺญตรา อิตฺถี ปสฺสิตฺวา ภีตา วิสฺสรมกาสิ – ‘‘อภุํ เม ปิสาโจ วตาย’’นฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ฉวสีสสฺส ปตฺตํ ธาเรสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ ปิสาจิลฺลิกา’’ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ฉวสีสสฺส ปตฺโต ธาเรตพฺโพฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น จ, ภิกฺขเว, สพฺพปํสุกูลิเกน ภวิตพฺพํฯ โย ภเวยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู จลกานิปิ อฏฺฐิกานิปิ อุจฺฉิฏฺโฐทกมฺปิ ปเตฺตน นีหรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘ยสฺมิํ เยวิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา ภุญฺชนฺติ โสว เนสํ ปฏิคฺคโห’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น ภิกฺขเว, จลกานิ วา อฏฺฐิกานิ วา อุจฺฉิฏฺโฐทกํ วา ปเตฺตน นีหริตพฺพํฯ โย นีหเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปฏิคฺคห’’นฺติฯ

**๒๕๖**. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู หเตฺถน วิปฺผาเฬตฺวา จีวรํ สิเพฺพนฺติฯ จีวรํ วิโลมิกํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สตฺถกํ นมตก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ทณฺฑสตฺถกํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทณฺฑสตฺถก’’นฺติ ฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวเจ สตฺถกทเณฺฑ ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา สตฺถกทณฺฑา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ ทนฺตมยํ วิสาณมยํ นฬมยํ เวฬุมยํ กฏฺฐมยํ ชตุมยํ ผลมยํ โลหมยํ สงฺขนาภิมย’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู กุกฺกุฏปเตฺตนปิ เวฬุเปสิกายปิ จีวรํ สิเพฺพนฺติฯ จีวรํ ทุสฺสิพฺพิตํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สูจิ’’นฺติฯ สูจิโย กณฺณกิตาโย โหนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว , สูจินาฬิก’’นฺติฯ สูจินาฬิกายปิ กณฺณกิตาโย โหนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กิเณฺณน ปูเรตุ’’นฺติฯ กิเณฺณปิ กณฺณกิตาโย โหนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สตฺตุยา ปูเรตุ’’นฺติฯ สตฺตุยาปิ กณฺณกิตาโย โหนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สริตก’’นฺติฯ สริตเกปิ กณฺณกิตาโย โหนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มธุสิตฺถเกน สาเรตุ’’นฺติฯ สริตกํ ปริภิชฺชติฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สริตกสิปาฏิก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ตตฺถ ตตฺถ ขิลํ นิกฺขณิตฺวา สมฺพนฺธิตฺวา จีวรํ สิเพฺพนฺติฯ จีวรํ วิกณฺณํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กถินํ กถินรชฺชุํ [กฐินํ กฐินรชฺชุํ (สี. สฺยา.)] ตตฺถ ตตฺถ โอพนฺธิตฺวา จีวรํ สิเพฺพตุ’’นฺติฯ วิสเม กถินํ ปตฺถรนฺติฯ กถินํ ปริภิชฺชติ…เป.… ‘‘น, ภิกฺขเว, วิสเม กถินํ ปตฺถริตพฺพํฯ โย ปตฺถเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

ฉมาย กถินํ ปตฺถรนฺติฯ กถินํ ปํสุกิตํ โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติณสนฺถารก’’นฺติฯ กถินสฺส อโนฺต ชีรติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อนุวาตํ ปริภณฺฑํ อาโรเปตุ’’นฺติฯ กถินํ นปฺปโหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทณฺฑกถินํ พิทลกํ สลากํ วินนฺธนรชฺชุํ วินนฺธนสุตฺตํ วินนฺธิตฺวา จีวรํ สิเพฺพตุ’’นฺติฯ สุตฺตนฺตริกาโย วิสมา โหนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ , ภิกฺขเว, กฬิมฺภก’’นฺติฯ สุตฺตา วงฺกา โหนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โมฆสุตฺตก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโธเตหิ ปาเทหิ กถินํ อกฺกมนฺติฯ กถินํ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อโธเตหิ ปาเทหิ กถินํ อกฺกมิตพฺพํฯ โย อกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อเลฺลหิ ปาเทหิ กถินํ อกฺกมนฺติฯ กถินํ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น , ภิกฺขเว, อเลฺลหิ ปาเทหิ กถินํ อกฺกมิตพฺพํฯ โย อกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สอุปาหนา กถินํ อกฺกมนฺติฯ กถินํ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, สอุปาหเนน กถินํ อกฺกมิตพฺพํฯ โย อกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู จีวรํ สิพฺพนฺตา องฺคุลิยา ปฏิคฺคณฺหนฺติฯ องฺคุลิโย ทุกฺขา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปฏิคฺคห’’นฺติฯ

**๒๕๗**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวเจ ปฏิคฺคเห ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสาอุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา ปฏิคฺคหา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ…เป.… สงฺขนาภิมย’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สูจิโยปิ สตฺถกาปิ ปฏิคฺคหาปิ นสฺสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาเวสนวิตฺถก’’นฺติฯ อาเวสนวิตฺถเก สมากุลา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปฏิคฺคหถวิก’’นฺติฯ อํสพทฺธโก น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อํสพทฺธกํ พนฺธนสุตฺตก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโพฺภกาเส จีวรํ สิพฺพนฺตา สีเตนปิ อุเณฺหนปิ กิลมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กถินสาลํ กถินมณฺฑป’’นฺติฯ กถินสาลา นีจวตฺถุกา โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อา

ลมฺพนพาห’’นฺติฯ กถินสาลาย ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุมฺเผตฺวา [โอคุมฺเพตฺวา (สี. สฺยา.)] อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิกํ จีวรวํสํ จีวรรชฺชุก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู จีวรํ สิเพฺพตฺวา ตเตฺถว กถินํ อุชฺฌิตฺวา ปกฺกมนฺติ, อุนฺทูเรหิปิ อุปจิกาหิปิ ขชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กถินํ สงฺฆริตุ’’นฺติฯ กถินํ ปริภิชฺชติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โคฆํสิกาย กถินํ สงฺฆริตุ’’นฺติฯ กถินํ วินิเวฐิยติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พนฺธนรชฺชุ’’นฺติ ฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู กุฎฺฎปิ ถเมฺภปิ กถินํ อุสฺสาเปตฺวา ปกฺกมนฺติฯ ปริปติตฺวา กถินํ ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิตฺติขิเล วา นาคทเนฺต วา ลเคตุ’’นฺติฯ

**๒๕๘**. อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน เวสาลี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สูจิกมฺปิ สตฺถกมฺปิ เภสชฺชมฺปิ ปเตฺตน อาทาย คจฺฉนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เภสชฺชตฺถวิก’’นฺติฯ อํสพทฺธโก น โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อํสพทฺธกํ พนฺธนสุตฺตก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อุปาหนาโย กายพนฺธเนน พนฺธิตฺวา คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ อญฺญตโร อุปาสโก ตํ ภิกฺขุํ อภิวาเทโนฺต อุปาหนาโย สีเสน ฆเฎฺฎติฯ โส ภิกฺขุ มงฺกุ อโหสิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุปาหนตฺถวิก’’นฺติฯ อํสพทฺธโก น โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อํสพทฺธกํ พนฺธนสุตฺตก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อนฺตรามเคฺค อุทกํ อกปฺปิยํ โหติฯ ปริสฺสาวนํ น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ , ภิกฺขเว, ปริสฺสาวน’’นฺติฯ โจฬกํ นปฺปโหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กฎจฺฉุปริสฺสาวน’’นฺติฯ โจฬกํ นปฺปโหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ธมฺมกรณ’’นฺติ [ธมฺมกรณํ (สี. สฺยา.), ธมกรณํ (ก.)]ฯ

**๒๕๙**. เตน โข ปน สมเยน เทฺว ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เอโก ภิกฺขุ อนาจารํ อาจรติฯ ทุติโย ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘มา, อาวุโส, เอวรูปํ อกาสิฯ เนตํ กปฺปตี’’ติฯ โส ตสฺมิํ อุปนนฺธิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ปิปาสาย ปีฬิโต อุปนทฺธํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘เทหิ เม, อาวุโส, ปริสฺสาวนํ, ปานียํ ปิวิสฺสามี’’ติฯ อุปนโทฺธ ภิกฺขุ น อทาสิฯ โส ภิกฺขุ ปิปาสาย ปีฬิโต กาลมกาสิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ‘‘กิํ ปน ตฺวํ, อาวุโส, ปริสฺสาวนํ ยาจิยมาโน น อทาสี’’ติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ ปริสฺสาวนํ ยาจิยมาโน น ทสฺสตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ตํ ภิกฺขุํ ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, ปริสฺสาวนํ ยาจิยมาโน น อทาสี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, โมฆปุริส, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ปริสฺสาวนํ ยาจิยมาโน น

ทสฺสสิฯ เนตํ, โมฆปุริส , อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น ภิกฺขเว, อทฺธานมคฺคปฺปฏิปเนฺนน ภิกฺขุนา ปริสฺสาวนํ ยาจิยมาเนน น ทาตพฺพํฯ โย น ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น จ, ภิกฺขเว, อปริสฺสาวนเกน อทฺธาโน ปฏิปชฺชิตโพฺพฯ โย ปฏิปเชฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ สเจ น โหติ ปริสฺสาวนํ วา ธมฺมกรโณ วา, สงฺฆาฏิกโณฺณปิ อธิฎฺฐาตโพฺพ – อิมินา ปริสฺสาเวตฺวา ปีวิสฺสามี’’ติฯ อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน เวสาลี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฎาคารสาลายํ ฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นวกมฺมํ กโรนฺติฯ ปริสฺสาวนํ น สมฺมติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทณฺฑปริสฺสาวน’’นฺติฯ ทณฺฑปริสฺสาวนํ น สมฺมติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอตฺถรก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มกเสหิ อุพฺพาฬฺหา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มกสกุฎิก’’นฺติฯ

**๒๖๐**. เตน โข ปน สมเยน เวสาลิยํ ปณีตานํ ภตฺตานํ ภตฺตปฏิปาฎิ อฎฺฐิตา โหติฯ ภิกฺขู ปณีตานิ โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา อภิสนฺนกายาโหนฺติ พหฺวาพาธา [พวฺหาพาธา (สี.)]ฯ อถ โข ชีวโก โกมารภเจฺจ เวสาลึ อคมาสิ เกนจิเทว กรณีเยนฯ อทฺทสา โข ชีวโก โกมารภเจฺจ ภิกฺขู อภิสนฺนกาเย พหฺวาพาเธฯ ทิสฺวาน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข ชีวโก โกมารภเจฺจ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘เอตรหิ, ภเนฺต, ภิกฺขู อภิสนฺนกายา พหฺวาพาธาฯ สาธุ, ภเนฺต, ภควา ภิกฺขูนํ จงฺกมญฺจ ชนฺตาฆรญฺจ อนุชานาตุฯ เอวํ ภิกฺขู อปฺปาพาธา ภวิสฺสนฺตี’’ติฯ อถ โข ภควา ชีวกํ โกมารภจฺจํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภเจฺจ ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อุฎฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จงฺกมญฺจ ชนฺตาฆรญฺจา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู วิสเม จงฺกเม จงฺกมนฺติฯ ปาทา ทุกฺขา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สมํ กาตุ’’นฺติฯ จงฺกโม นีจวตฺถุโก โหติฯ อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฎฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฎฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู จงฺกเม จงฺกมนฺตา ปริปตนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จงฺกมนเวทิก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโชฺฌกาเส จงฺกมนฺตา สีเตนปิ อุเณฺหนปิ กิลมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จงฺกมนสาล’’นฺติฯ จงฺกมนสาลายํ ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺพตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฎิกํ จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ’’นฺติฯ ชนฺตาฆรํ นีจวตฺถุกํ โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…

เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติ ฯ ชนฺตาฆรสฺส กวาฏํ น โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํ [ปีฐสํฆาฏํ (ก.)]อุทุกฺขลิกํ อุตฺตรปาสกํ อคฺคฬวฏฺฏิกํ กปิสีสกํ สูจิกํ ฆฏิกํ ตาฬจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนฉิทฺทํ อาวิญฺฉนรชฺชุ’’นฺติ ฯ ชนฺตาฆรสฺส กุฏฺฏปาโท ชีรติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มณฺฑลิกํ กาตุ’’นฺติฯ ชนฺตาฆรสฺส ธูมเนตฺตํ น โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ธูมเนตฺต’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ขุทฺทเก ชนฺตาฆเร มเชฺฌ อคฺคิฏฺฐานํ กโรนฺติฯ อุปจาโร น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ขุทฺทเก ชนฺตาฆเร เอกมนฺตํ อคฺคิฏฺฐานํ กาตุํ, มหลฺลเก มเชฺฌ’’ติฯ ชนฺตาฆเร อคฺคิ มุขํ ฑหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มุขมตฺติก’’นฺติฯ หตฺเถ มตฺติกํ เตเมนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มตฺติกาโทณิก’’นฺติฯ มตฺติกา ทุคฺคนฺธา โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วาเสตุ’’นฺติฯ ชนฺตาฆเร อคฺคิ กายํ ฑหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกํ อติหริตุ’’นฺติฯ ปาติยาปิ ปเตฺตนปิ อุทกํ อติหรนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกฏฺฐานํ, อุทกสราวก’’นฺติฯ ชนฺตาฆรํ ติณจฺฉทนํ น เสเทติ [ติณจฺฉาทเนน ฉาเทติ (ก.)] …เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุ’’นฺติฯ ชนฺตาฆรํ จิกฺขลฺลํ โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สนฺถริตุํ ตโย สนฺถเร – อิฏฺฐกาสนฺถรํ, สิลาสนฺถรํ , ทารุสนฺถร’’นฺติฯ จิกฺขลฺลํเยว โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โธวิตุ’’นฺติฯ อุทกํ สนฺติฏฺฐติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกนิทฺธมน’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ชนฺตาฆเร ฉมาย นิสีทนฺติ, คตฺตานิ กณฺฑูวนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ชนฺตาฆรปีฐ’’นฺติฯ เตน โข ปน สมเยน ชนฺตาฆรํ อปริกฺขิตฺตํ โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขิปิตุํ ตโย ปาการเร – อิฏฺฐกาปาการํ, สิลาปาการํ, ทารุปาการ’’นฺติฯ โกฏฺฐโก น โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โกฏฺฐก’’นฺติฯ โกฏฺฐโก นีจวตฺถุโก โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ โกฏฺฐกสฺส กวาฏํ น โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํ อุทุกฺขลิกํ อุตฺตรปาสกํ อคฺคฬวฏฺฏิํ กปิสีสกํ สูจิกํ ฆฏิกํ ตาฬจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนฉิทฺทํ อาวิญฺฉนรชฺชุ’’นฺติฯ โกฏฺฐเก ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิกนฺติฯ ปริเวณํ จิกฺขลฺลํ โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มรุมฺพํ อุปกิริตุ’’นฺติฯ น ปริยาปุณนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปทรสิลํ นิกฺขิปิตุ’’นฺติฯ อุทกํ สนฺติฏฺฐติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกนิทฺธมน’’นฺติฯ

**๒๖๑**. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นคฺคา นคฺคํ อภิวาเทนฺติ…เป.… นคฺคา นคฺคํ อภิวาทาเปนฺติ, นคฺคา นคฺคสฺส ปริกมฺมํ กโรนฺติ, นคฺคา นคฺคสฺส ปริกมฺมํ การาเปนฺติ, นคฺคา นคฺคสฺส เทนฺติ, นคฺคา ปฏิคฺคณฺหนฺติ, นคฺคา ขาทนฺติ, นคฺคา ภุญฺชนฺติ, นคฺคา สายนฺติ, นคฺคา ปิวนฺติฯ ภคว

โต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, นเคฺคน [อิทํ ปทํ กตฺถจิ นตฺถิ] นโคฺค อภิวาเทตโพฺพ…เป.… น นเคฺคน อภิวาเทตพฺพํ… น นเคฺคน [อิทํ ปทํ กตฺถจิ นตฺถิ] นโคฺค อภิวาทาเปตโพฺพ… น นเคฺคน อภิวาทาเปตพฺพํ… น นเคฺคน นคฺคสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํ… น นเคฺคน นคฺคสฺส ปริกมฺมํ การาเปตพฺพํ… น นเคฺคน นคฺคสฺส ทาตพฺพํ… น นเคฺคน ปฏิคฺคเหตพฺพํ… น นเคฺคน ขาทิตพฺพํ… น นเคฺคน ภุญฺชิตพฺพํ… น นเคฺคน สายิตพฺพํ… น นเคฺคน ปาตพฺพํฯ โย ปิเวยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ชนฺตาฆเร ฉมาย จีวรํ นิกฺขิปนฺติฯ จีวรํ ปํสุกิตํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ’’นฺติฯ เทเว วสฺสเนฺต จีวรํ โอวสฺสติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว , ชนฺตาฆรสาล’’นฺติฯ ชนฺตาฆรสาลา นีจวตฺถุกา โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ…เป.… อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป.… อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ ชนฺตาฆรสาลาย ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ…เป.… จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ชนฺตาฆเรปิ อุทเกปิ ปริกมฺมํ กาตุํ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติโสฺส ปฏิจฺฉาทิโย – ชนฺตาฆรปฏิจฺฉาทิํ, อุทกปฏิจฺฉาทิํ, วตฺถปฏิจฺฉาทิ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ชนฺตาฆเร อุทกํ น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ , ภิกฺขเว, อุทปาน’’นฺติฯ อุทปานสฺส กูลํ ลุชฺชติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อุทปาโน นีจวตฺถุโก โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป.… อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป.… อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ

**๒๖๒**. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู วลฺลิกายปิ กายพนฺธเนนปิ อุทกํ วาเหนฺติ [วาหนฺติ (ก.)]ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกวาหนรชฺชุ’’นฺติฯ หตฺถา ทุกฺขา โหนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตุลํ กรกฏกํ จกฺกวฏฺฏก’’นฺติฯ ภาชนา พหู ภิชฺชนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย วารเก – โลหวารกํ, ทารุวารกํ, จมฺมกฺขณฺฑ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโชฺฌกาเส อุทกํ วาเหนฺตา สีเตนปิ อุเณฺหนปิ กิลมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทปานสาล’’นฺติฯ อุทปานสาลาย ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิกํ จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ’’นฺติฯ อุทปาโน อปารุโต โหติ, ติณจุเณฺณหิปิ ปํสุเกหิปิ โอกิริยฺยติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อปิธาน’’นฺติฯ อุทกภาชนํ น สํวิชฺชติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกโทณิํ อุทกกฏาห’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อาราเม ตหํ ตหํ นหายนฺติฯ อาราโม จิกฺขโลฺล โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จนฺทนิก’’นฺติฯ จนฺทนิกา ปากฏา โหติฯ ภิกฺขู หิริยนฺติ นหายิตุํ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขิปิตุํ ตโย ปากาเร – อิฏฺฐกาปาการํ, สิลาปาการํ, ทารุ

ปาการ''นฺติฯ จนฺทนิกา จิกฺขลฺลา โหติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สนฺถริตุํ ตโย สนฺถเร – อิฏฺฐกาสนฺถรํ, สิลาสนฺถรํ, ทารุสนฺถร''นฺติฯ อุทกํ สนฺติฏฺฐติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกนิทฺธมน''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ คตฺตานิ สีติคตานิ โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกปุญฺฉนิํ โจฬเกนปิ ปจฺจุทฺธริตุ''นฺติฯ

**๒๖๓**. เตนโข ปน สมเยนอญฺญตโร อุปาสโก สงฺฆสฺส อตฺถาย โปกฺขรณิํ กาเรตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โปกฺขรณิ''นฺติฯ โปกฺขรณิยา กูลํ ลุชฺชติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย''นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน''นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห''นฺติฯ โปกฺขรณิยา อุทกํ ปุราณํ โหติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกมาติกํ อุทกนิทฺธมน''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สงฺฆสฺส อตฺถาย นิเลฺลขํ ชนฺตาฆรํ กตฺตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นิเลฺลขํ ชนฺตาฆร''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู จาตุมาสํ นิสีทเนน วิปฺปวสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ''น, ภิกฺขเว, จาตุมาสํ นิสีทเนน วิปฺปวสิตพฺพํฯ โย วิปฺปวเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

**๒๖๔**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปุปฺผาภิกิเณฺณสุ สยเนสุ สยนฺติฯ มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ปุปฺผาภิกิเณฺณสุ สยเนสุ สยิตพฺพํฯ โย สเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติ ฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา คนฺธมฺปิ มาลมฺปิ อาทาย อารามํ อาคจฺฉนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คนฺธํ คเหตฺวา กวาเฏ ปญฺจงฺคุลิกํ ทาตุํ, ปุปฺผํ คเหตฺวา วิหาเร เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส นมตกํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นมตก''นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''นมตกํ อธิฏฺฐาตพฺพํ นุ โข อุทาหุ วิกเปฺปตพฺพ''นฺติ…เป…. ''น, ภิกฺขเว, นมตกํ อธิฏฺฐาตพฺพํ, น วิกเปฺปตพฺพ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อาสิตฺตกูปธาเน ภุญฺชนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ''น, ภิกฺขเว, อาสิตฺตกูปธาเน ภุญฺชิตพฺพํฯ โย ภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติ ฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ โส ภุญฺชมาโน น สโกฺกติ หเตฺถน ปตฺตํ สนฺธาเรตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มโฬริก''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอกภาชเนปิ ภุญฺชนฺติ…เป.… เอกถาลเกปิ ปิวนฺติ, เอกมเญฺจปิ ตุวเฏฺฏนฺติ, เอกตฺถรณาปิ ตุวเฏฺฏนฺติ, เอกปาวุรณาปิ ตุวเฏฺฏนฺติ, เอกตฺถรณปาวุรณาปิ ตุวเฏฺฏนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, เอกภาชเน ภุญฺชิตพฺพํ…เป.… น เอกถาลเก ปาตพฺพํ… น เอกมเญฺจ ตุวฏฺฏิตพฺพํ… น เอกตฺถรณา [น เอกตฺถรเณ] ตุวฏฺฏิตพฺพํ… น เอกปาวุรณา [น เอกปาวุรเณ] ตุวฏฺฏิตพฺพํ… น เอกตฺถรณปาวุรณา [น เอกตฺถรณปาวุรเณ (สฺยา.)] ตุวฏฺฏิตพฺพํฯ โย ตุวเฏฺฏยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

**๒๖๕**. เตน โข ปน สมเยน วโฑฺฒ ลิจฺฉวี เมตฺติยภูมชกานํ ภิกฺขูนํ สหาโย โหติฯ อถ โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี เยน เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เมตฺติยภูมชเก ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘วนฺทามิ อยฺยา’’ติฯ เอวํ วุเตฺต เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู นาลปึสุฯ ทุติยมฺปิ โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี เมตฺติยภูมชเก ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘วนฺทามิ อยฺยา’’ติฯ ทุติยมฺปิ โข เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู นาลปึสุฯ ตติยมฺปิ โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี เมตฺติยภูมชเก ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘วนฺทามิ อยฺยา’’ติฯ ตติยมฺปิ โข เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู นาลปึสุฯ ‘‘กฺยาหํ อยฺยานํ อปรชฺฌามิ, กิสฺส มํ อยฺยา นาลปนฺตี’’ติ? ‘‘ตถา หิ ปน ตฺวํ, อาวุโส วฑฺฒ, อเมฺห ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน วิเหฐิยมาเน อชฺฌุเปกฺขสี’’ติฯ ‘‘กฺยาหํ อยฺยา กโรมี’’ติ? ‘‘สเจ โข ตฺวํ, อาวุโส วฑฺฒ, อิเจฺฉยฺยาสิ, อเชฺชว ภควา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ นาสาเปยฺยา’’ติฯ ‘‘กฺยาหํ อยฺยา กโรมิ, กึ มยา สกฺกา กาตุ’’นฺติ? ‘‘เอหิ ตฺวํ, อาวุโส วฑฺฒ, เยน ภควา เตนุปสงฺกม, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอวํ วเทหิ – ‘อิทํ, ภเนฺต, นจฺฉนฺนํ นปฺปติรูปํฯ ยายํ, ภเนฺต, ทิสา อภยา อนีติกา อนุปทฺทวา สายํ ทิสา สภยา สอีติกา สอุปทฺทวา; ยโต นิวาตํ ตโต สวาตํ ; อุทกํ มเญฺญ อาทิตฺตํ; อยฺเยน เม ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน ปชาปติ ทูสิตา’’’ติฯ ‘‘เอวํ อยฺยา’’ติ โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี เมตฺติยภูมชกานํ ภิกฺขูนํ ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิทํ, ภเนฺต, นจฺฉนฺนํ นปฺปติรูปํฯ ยายํ, ภเนฺต, ทิสา อภยา อนีติกา อนุปทฺทวา สายํ ทิสา สภยา สอีติกา สอุปทฺทวา; ยโต นิวาตํ ตโต สวาตํ; อุทกํ มเญฺญ อาทิตฺตํ; อยฺเยน เม ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน ปชาปติ ทูสิตา’’ติฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สรสิ ตฺวํ, ทพฺพ, เอวรูปํ กตฺตา ยถายํ วโฑฺฒ อาหา’’ติ? ‘‘ยถา มํ, ภเนฺต, ภควา ชานาตี’’ติฯ ทุติยมฺปิ โข ภควา…เป.… ตติยมฺปิ โข ภควา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘สรสิ ตฺวํ, ทพฺพ, เอวรูปํ กตฺตา ยถายํ วโฑฺฒ อาหา’’ติ? ‘‘ยถา มํ, ภเนฺต, ภควา ชานาตี’’ติฯ ‘‘น โข, ทพฺพ, ทพฺพา เอวํ นิเพฺพเฐนฺติฯ สเจ ตยา กตํ, กตนฺติ วเทหิ; สเจ อกตํ, อกตนฺติ วเทหี’’ติฯ ‘‘ยโต อหํ, ภเนฺต, ชาโต นาภิชานามิ สุปินเนฺตนปิ เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวิตา, ปเคว ชาคโร’’ติฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตํ นิกฺกุชฺชตุ, อสโมฺภคํ สเงฺฆน กโรตุฯ

‘‘อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส อุปาสกสฺส ปโตฺต นิกฺกุชฺชิตโพฺพ – ภิกฺขูนํ อลาภาย ปริสกฺกติ, ภิกฺขูนํ อนตฺถาย ปริสกฺกติ, ภิกฺขูนํ อวาสาย [อนาวาสาย (สฺยา.)] ปริสกฺกติ, ภิกฺขู อโกฺกสติ ปริภาสติ, ภิกฺขู ภิกฺขูหิ เภเทติ, พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมหิ อฏฺฐหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส อุปาสกสฺส ปตฺตํ

นิกฺกุชฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, นิกฺกุชฺชิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนาปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

**๒๖๖**. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ วโฑฺฒ ลิจฺฉวี อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตํ นิกฺกุเชฺชยฺย, อสโมฺภคํ สเงฺฆน กเรยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ วโฑฺฒ ลิจฺฉวี อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติฯ สโงฺฆ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตํ นิกฺกุชฺชติ, อสโมฺภคํ สเงฺฆน กโรติ ฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตสฺส นิกฺกุชฺชนา, อสโมฺภคํ สเงฺฆน กรณํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘นิกฺกุชฺชิโต สเงฺฆน วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปโตฺต, อสโมฺภโค สเงฺฆนฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา วฑฺฒํ ลิจฺฉวิํ เอตทโวจ – ‘‘สเงฺฆน เต, อาวุโส วฑฺฒ, ปโตฺต นิกฺกุชฺชิโตฯ อสโมฺภโคสิ สเงฺฆนา’’ติฯ อถโข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี – สเงฺฆน กิร เม ปโตฺต นิกฺกุชฺชิโต, อสโมฺภโคมฺหิ กิร สเงฺฆนาติ – ตเตฺถว มุจฺฉิโต ปปโตฯ อถ โข วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส มิตฺตามจฺจา ญาติสาโลหิตา วฑฺฒํ ลิจฺฉวิํ เอตทโวจุํ – ‘‘อลํ, อาวุโส วฑฺฒ, มา โสจิ, มา ปริเทวิฯ มยํ ภควนฺตํ ปสาเทสฺสาม ภิกฺขุสงฺฆญฺจา’’ติฯ

อถ โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี สปุตฺตทาโร สมิตฺตามโจฺจ สญาติสาโลหิโต อลฺลวโตฺถ อลฺลเกโส เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อจฺจโย มํ, ภเนฺต, อจฺจคมา ยถาพาลํ ยถามูฬฺหํ ยถาอกุสลํ, โยหํ อยฺยํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสสิํฯ ตสฺส เม, ภเนฺต, ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏิคฺคณฺหาตุ อายติํ สํวรายา’’ติฯ ‘‘ตคฺฆ ตฺวํ, อาวุโส วฑฺฒ, อจฺจโย อจฺจคมา ยถาพาลํ ยถามูฬฺหํ ยถาอกุสลํ, ยํ ตฺวํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสสิฯ ยโต จ โข ตฺวํ, อาวุโส วฑฺฒ, อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏิกโรสิ, ตํ เต มยํ ปฏิคฺคณฺหามฯ วุฑฺฒิเหสา, อาวุโส วฑฺฒ, อริยสฺส วินเย โย อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏิกโรติ, อายติํ สํวรํ อาปชฺชตี’’ติฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตํ อุกฺกุชฺชตุ, สโมฺภคํ สเงฺฆน กโรตุฯ

‘‘อฎฺฐหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส อุปาสกสฺส ปโตฺต อุกฺกุชฺชิตโพฺพ – น ภิกฺขูนํ อลาภาย ปริสกฺกติ, น ภิกฺขูนํ อนตฺถาย ปริสกฺกติ, น ภิกฺขูนํ อวาสาย ปริสกฺกติ, น ภิกฺขู อโกฺกสติ ปริภาสติ, น ภิกฺขู ภิกฺขูหิ เภเทติ, น พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, น ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, น สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติฯ อนุชานามิ , ภิกฺขเว, อิเมหิ อฎฺฐหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส อุปาสกสฺส ปตฺตํ อุกฺกุชฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อุกฺกุชฺชิตโพฺพฯ เตน, ภิกฺขเว, วเฑฺฒน ลิจฺฉวินา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘สเงฺฆน เม, ภเนฺต, ปโตฺต นิกฺกุชฺชิโต, อสโมฺภโคมฺหิ สเงฺฆนฯ โสหํ, ภเนฺต, สมฺ

มา วตฺตามิ, โลมํ ปาเตมิ, เนตฺถารํ วตฺตามิ, สงฺฆํ ปตฺตุกฺกุชฺชนํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆญาเปตโพฺพ –

**๒๖๗**. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สเงฺฆน วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปโตฺต นิกฺกุชฺชิโต, อสโมฺภโค สเงฺฆนฯ โส สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, สงฺฆํ ปตฺตุกฺกุชฺชนํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตํ อุกฺกุเชฺชยฺย, สโมฺภคํ สเงฺฆน กเรยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สเงฺฆน วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปโตฺต นิกฺกุชฺชิโต, อสโมฺภโค สเงฺฆนฯ โส สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ , สงฺฆํ ปตฺตุกฺกุชฺชนํ ยาจติฯ สโงฺฆ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตํ อุกฺกุชฺชติ, สโมฺภคํ สเงฺฆน กโรติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตสฺส อุกฺกุชฺชนา, สโมฺภคํ สเงฺฆน กรณํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘อุกฺกุชฺชิโต สเงฺฆน วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปโตฺต, สโมฺภโค สเงฺฆนฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

**๒๖๘**. อถ โข ภควา เวสาลิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ภคฺคา เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน ภคฺคา ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา ภเคฺคสุ วิหรติ สุสุมารคิเร [สุํสุมารคิเร (สี. สฺยา.), สํสุมารคิเร (ก.)] เภสกฬาวเน มิคทาเยฯ เตน โข ปน สมเยน โพธิสฺส ราชกุมารสฺส โกกนโท [โกกนุโท (ก.)] นาม ปาสาโท อจิรการิโต โหติ, อนชฺฌาวุโตฺถ สมเณน วา พฺราหฺมเณน วา เกนจิ วา มนุสฺสภูเตนฯ อถ โข โพธิ ราชกุมาโร สญฺชิกาปุตฺตํ มาณวํ อามเนฺตสิ – ‘‘เอหิ ตฺวํ, สมฺม สญฺจิกาปุตฺต, เยน ภควา เตนุปสงฺกม, อุปสงฺกมิตฺวา มม วจเนน ภควโต ปาเท สิรสา วนฺท; อปฺปาพาธํ อปฺปาตงฺกํ ลหุฎฺฐานํ พลํ ผาสุวิหารํ ปุจฺฉ – ‘โพธิ, ภเนฺต, ราชกุมาโร ภควโต ปาเท สิรสา วนฺทติ, อปฺปาพาธํ อปฺปาตงฺกํ ลหุฎฺฐานํ พลํ ผาสุวิหารํปุจฺฉตี’ติฯ เอวญฺจ วเทหิ – ‘อธิวาเสตุ กิร, ภเนฺต , ภควา โพธิสฺส ราชกุมารสฺส สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนา’’’ติฯ ‘‘เอวํ โภ’’ติ โข สญฺจิกาปุโตฺต มาณโว โพธิสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สโมฺมทิ, สโมฺมทนียํ กถํ สารณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข สญฺจิกาปุโตฺต มาณโว ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘โพธิ โข ราชกุมาโร โภโต โคตมสฺส ปาเท สิรสา วนฺทติ, อปฺปาพาธํ อปฺปาตงฺกํ ลหุฎฺฐานํ พลํ ผาสุวิหารํ ปุจฺฉติฯ เอวญฺจ วเทติ – ‘อธิวาเสตุ กิร ภวํ โคตโม โพธิสฺส ราชกุมารสฺส สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนา’’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข สญฺจิกาปุโตฺต มาณโว ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฎฺฐายาสนา เยน โพธิ ราชกุมาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา โพธิํ ราชกุมารํ เอตทโวจ – ‘‘อโวจุมฺห โข มยํ โภโต วจเนน ตํ ภวนฺตํ โคตมํ – ‘โพธิ โข ราชกุมาโร โภโต โคตมสฺส ปาเท สิรสา วนฺทติ, อปฺปาพาธํ อปฺปาตงฺกํ ลหุฎฺฐานํ พลํ ผาสุวิหารํ ปุจฺฉติฯ เอวญฺจ วเทติ – อธิวาเสตุ กิร ภวํ โคตโม โพธิสฺส ราชกุมารสฺส สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนา’ติฯ อธิวุตฺถญฺจ ปน สมเณน โคตเมนา’’ติฯ

อถ โข โพธิ ราชกุมาโร ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา, โกกนทญฺจ ปาสาทํ โอทาเตหิ ทุเสฺสหิ สนฺถราเปตฺวา ยาว ปจฺฉิมโสปานกเฬวรา, สญฺจิกาปุตฺตํ มาณวํ อามเนฺตสิ – ‘‘เอหิ ตฺวํ, สมฺม สญฺจิกาปุตฺต, เยน ภควา เตนุปสงฺกม, อุปสงฺกมิตฺวา ภคว

โต กาลํ อาโรเจหิ – ‘กาโล, ภนฺเต นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’’นฺติฯ ‘‘เอวํ โภ’’ติ โข สญฺจิกาปุตฺโต มาณโว โพธิสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต กาลํ อาโรเจสิ – ‘‘กาโล, โภ โคตม, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ

อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน โพธิสฺส ราชกุมารสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิฯ เตน โข ปน สมเยน โพธิ ราชกุมาโร พหิทฺวารโกฏฺฐเก ฐิโต โหติ, ภควนฺตํ อาคมยมาโนฯ อทฺทสา โข โพธิ ราชกุมาโร ภควนฺตํ ทูรโตวอาคจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน ตโต ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปุเรกฺขตฺวา เยน โกกนโท ปาสาโท เตนุปสงฺกมิฯ อถ โข ภควา ปจฺฉิมโสปานกเฬวรํ นิสฺสาย อฏฺฐาสิฯ อถ โข โพธิ ราชกุมาโร ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อกฺกมตุ, ภนฺเต, ภควา ทุสฺสานิ, อกฺกมตุ สุคโต ทุสฺสานิ, ยํ มม อสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา’’ติฯ เอวํ วุตฺเตภควา ตุณฺหี อโหสิฯ ทุติยมฺปิ โข…เป…. ตติยมฺปิ โข โพธิ ราชกุมาโร ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อกฺกมตุ, ภนฺเต, ภควา ทุสฺสานิ, อกฺกมตุ สุคโต ทุสฺสานิ, ยํ มม อสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา’’ติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อปโลเกสิฯ อถ โข อายสฺมา อานนฺโท โพธึ ราชกุมารํ เอตทโวจ – ‘‘สํหรนฺตุ, ราชกุมาร, ทุสฺสานิฯ น ภควา เจลปฏิกํ [เจลปตฺติกํ (สี.)]อกฺกมิสฺสติ ปจฺฉิมํ ชนตํ ตถาคโต อนุกมฺปตี’’ติฯ

อถ โข โพธิ ราชกุมาโร ทุสฺสานิ สํหราเปตฺวา อุปริโกกนเท ปาสาเท อาสนํ ปญฺญเปสิฯ อถ โข ภควา โกกนทํ ปาสาทํ อภิรุหิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนฯ อถ โข โพธิ ราชกุมาโร พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา, ภควนฺตํ ภุตฺตาวิํ โอนีตปตฺตปาณิํ, เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข โพธิํ ราชกุมารํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, เจลปฏิกา อกฺกมิตพฺพาฯ โย อกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรา อิตฺถี อปคตคพฺภา ภิกฺขู นิมเนฺตตฺวา ทุสฺสํ ปญฺญเปตฺวา เอตทโวจ – ‘‘อกฺกมถ, ภนฺเต , ทุสฺส’’นฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น อกฺกมนฺติฯ ‘‘อกฺกมถ, ภนฺเต, ทุสฺสํ มงฺคลตฺถายา’’ติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น อกฺกมิํสุฯ อถ โข สา อิตฺถี อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อยฺยา มงฺคลตฺถาย ยาจิยมานา เจลปฺปฏิกํ น อกฺกมิสฺสนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺสา อิตฺถิยา อุชฺฌายนฺติยา ขิยฺยนฺติยา วิปาเจนฺติยาฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘คิหี, ภิกฺขเว, มงฺคลิกาฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิหีนํ มงฺคลตฺถาย ยาจิยมาเนน เจลปฺปฏิกํ อกฺกมิตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู โธตปาทกํ อกฺกมิตุํ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โธตปาทกํ อกฺกมิตุ’’นฺติฯ

ทุติยภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

**๒๖๙**. อถโข ภควา ภเคฺคสุ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน สาวตฺถิ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา ฆฏกญฺจ กตกญฺจ สมฺมชฺชนิญฺจ อาทาย เยน

ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข วิสาขา มิคารมาตา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ปฏิคฺคณฺหาตุ เม, ภนฺเต, ภควา ฆฏกญฺจ กตกญฺจ สมฺมชฺชนิญฺจ, ยํมม อสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา’’ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา ฆฏกญฺจ สมฺมชฺชนิญฺจฯ น ภควา กตกํ ปฏิคฺคเหสิฯ อถ โข ภควา วิสาขํ มิคารมาตรํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุเตฺตชิตา สมฺปหํสิตา อุฎฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

อถ โขภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฆฏกญฺจ สมฺมชฺชนิญฺจฯ น, ภิกฺขเว, กตกํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติโสฺส ปาทฆํสนิโย – สกฺขรํ, กถลํ, สมุทฺทเผณก’’นฺติฯ

อถ โข วิสาขา มิคารมาตา วิธูปนญฺจ ตาลวณฺฏญฺจ [ตาลวณฺฑญฺจ (ก.)] อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข วิสาขา มิคารมาตา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ปฏิคฺคณฺหาตุ เม, ภเนฺต, ภควา วิธูปนญฺจ ตาลวณฺฏญฺจ, ยํ มม อสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา’’ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา วิธูปนญฺจ ตาลวณฺฏญฺจฯ

อถ โข ภควา วิสาขํ มิคารมาตรํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิ…เป.… ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิธูปนญฺจ ตาลวณฺฏญฺจา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส มกสพีชนี อุปฺปนฺนา โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มกสพีชนิ’’นฺติฯ จามริพีชนี อุปฺปนฺนา โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, จามริพีชนี ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติโสฺส พีชนิโย – วากมยํ, อุสีรมยํ, โมรปิญฺฉมย’’นฺติฯ

**๒๗๐**. เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ฉตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฉตฺต’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ฉตฺตปฺปคฺคหิตา [ฉตฺตํ ปคฺคเหตฺวา (ก.)] อาหิณฺฑนฺติฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร อุปาสโก สมฺพหุเลหิ อาชีวกสาวเกหิ สทฺธิํ อุยฺยานํ อคมาสิฯ อทฺทสาสุํ โข เต อาชีวกสาวกา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ทูรโตว ฉตฺตปฺปคฺคหิเต อาคจฺฉเนฺตฯ ทิสฺวาน ตํ อุปาสกํ เอตทโวจุํ – ‘‘เอเต โข, อยฺยา [อโยฺย (ก.)], ตุมฺหากํ ภทนฺตา ฉตฺตปฺปคฺคหิตา อาคจฺฉนฺติ, เสยฺยถาปิ คณกมหามตฺตา’’ติฯ ‘‘นายฺยา เอเต ภิกฺขู, ปริพฺพาชกา’’ติฯ ‘ภิกฺขู น ภิกฺขู’ติ อพฺภุตํ อกํสุฯ อถ โข โส อุปาสโก อุปคเต สญฺชานิตฺวา อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภทนฺตา ฉตฺตปฺปคฺคหิตา อาหิณฺฑิสฺสนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺส อุปาสกสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขิยฺยนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺสฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป.… ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, ฉตฺตํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน วินา ฉตฺตํ น ผาสุ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส ฉตฺตํ ธาเรตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู – คิลานเสฺสว ภควตา ฉตฺตํ อนุญฺญาตํ โน อคิลานสฺสาติ – อาราเม อารามูปจาเร ฉตฺตํ ธาเรตุํ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อคิลาเนนปิ อาราเม อารามูปจาเร ฉตฺตํ ธาเรตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สิกฺกาย ปตฺตํ อุฑฺฑิตฺวา ทเณฺฑ อาลคฺคิตฺวา วิกาเล อญฺญตเรน คามทฺวาเรน อติกฺกมติฯ มนุสฺสา – ‘เอสโยฺย โจโร คจฺฉติ, อสิสฺส วิโชฺชตลตี’ติ อนุปติตฺวา คเหตฺวา สญฺชานิตฺวา มุญฺจิํสุฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวาภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ‘‘กิํ ปน ตฺวํ, อาวุโส, ทณฺฑสิกฺกํ ธาเรสี’’ติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ ทณฺฑสิกฺกํ ธาเรสฺสสี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, ทณฺฑสิกฺกา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติ, น สโกฺกติ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสมฺมุติํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพาฯ เตน คิลาเนน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, คิลาโน; น สโกฺกมิ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํฯ โสหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ ทณฺฑสมฺมุติํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน, น สโกฺกติ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํฯ โส สงฺฆํ ทณฺฑสมฺมุติํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสมฺมุติํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน, น สโกฺกติ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํฯ โส สงฺฆํ ทณฺฑสมฺมุติํ ยาจติฯ สโงฺฆอิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสมฺมุติํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสมฺมุติยา ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทินฺนา สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสมฺมุติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

**๒๗๑**. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติ, น สโกฺกติ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส ภิกฺขุโน สิกฺกาสมฺมุติํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพาฯ เตน คิลาเนน ภิกฺขุนาสงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย

– ‘อหํ, ภนฺเต, คิลาโน; น สโกฺกมิ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ โสหํ, ภนฺเต, สงฺฆํ สิกฺกาสมฺมุตึ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน, น สโกฺกติ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ โส สงฺฆํ สิกฺกาสมฺมุตึ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สิกฺกาสมฺมุตึ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน, น สโกฺกติ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ โส สงฺฆํ สิกฺกาสมฺมุตึ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สิกฺกาสมฺมุตึ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สิกฺกาสมฺมุติยา ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทินฺนา สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สิกฺกาสมฺมุติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

**๒๗๒**. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติ, น สโกฺกติ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํ, น สโกฺกติ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุตึ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพา ฯ เตน คิลาเนน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภนฺเต, คิลาโน; น สโกฺกมิ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํ; น สโกฺกมิ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ โสหํ, ภนฺเต, สงฺฆํ ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุตึ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน, น สโกฺกติ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํ, น สโกฺกติ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ โส สงฺฆํ ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุตึ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุตึ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน น สโกฺกติ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํ, น สโกฺกติ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ โส สงฺฆํ ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุตึ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุตึ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุติยา ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทินฺนา สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

**๒๗๓**. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ โรมนฺถโก [โรมฏฺฐโก (ก.)] โหติฯ โส โรมนฺถิตฺวา โรมนฺถิตฺวา อโชฺฌหรติฯ ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘วิกาลายํ [กถํ หินาม วิกาลายํ(ก.)] ภิกฺขุ โภชนํ ภุญฺชตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เอโส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ

อจิรํโคโยนิยา จุโตฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โรมนฺถกสฺส โรมนฺถนํฯ น จ, ภิกฺขเว, พหิมุขทฺวารํ นีหริตฺวา อโชฺฌหริตพฺพํฯ โย อโชฺฌหเรยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆภตฺตํ โหติฯ ภตฺตเคฺค พหุสิตฺถานิ ปกิริยิํสุ [วิปฺปกิรียิํสุ (สี.), ปริกิริํสุ (สฺยา.)]ฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา โอทเน ทิยฺยมาเน น สกฺกจฺจํ ปฏิคฺคเหสฺสนฺติ, เอกเมกํ สิตฺถํ กมฺมสเตน นิฏฺฐายตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขูเตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยํ ทิยฺยมานํ ปตติ, ตํ สามํ คเหตฺวา ปริภุญฺชิตุํฯ ปริจฺจตฺตํ ตํ, ภิกฺขเว, ทายเกหี’’ติฯ

**๒๗๔**. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ทีเฆหิ นเขหิ ปิณฺฑาย จรติฯ อญฺญตรา อิตฺถี ปสฺสิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘เอหิ, ภเนฺต, เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวา’’ติฯ ‘‘อลํ, ภคินิ, เนตํ กปฺปตี’’ติฯ ‘‘สเจ โข ตฺวํ, ภเนฺต, นปฺปฏิเสวิสฺสสิ, อิทานาหํ อตฺตโน นเขหิ คตฺตานิ วิลิขิตฺวา กุปฺปํ กริสฺสามิ – อยํ มํ ภิกฺขุ วิปฺปกโรตี’’ติฯ ‘‘ปชานาหิ ตฺวํ, ภคินี’’ติฯ อถ โข สา อิตฺถี อตฺตโน นเขหิ คตฺตานิ วิลิขิตฺวา กุปฺปํ อกาสิ – อยํ มํ ภิกฺขุ วิปฺปกโรตีติฯ มนุสฺสา อุปธาวิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ อคฺคเหสุํฯ อทฺทสาสุํ โข เต มนุสฺสา ตสฺสา อิตฺถิยา นเข ฉวิมฺปิ โลหิตมฺปิฯ ทิสฺวาน – อิมิสฺสาเยว อิตฺถิยา อิทํ กมฺมํ, อการโก ภิกฺขูติ – ตํ ภิกฺขุํ มุญฺจิํสุฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ‘‘กิํ ปน ตฺวํ, อาวุโส, ทีเฆ นเข ธาเรสี’’ติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ ทีเฆ นเข ธาเรสฺสตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ทีฆา นขา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นเขนปิ นขํ ฉินฺทนฺติ, มุเขนปิ นขํ ฉินฺทนฺติ, กุเฏฺฏปิ ฆํสนฺติฯ องฺคุลิโย ทุกฺขา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นขเจฺฉทน’’นฺติฯ ส โลหิตํ นขํ ฉินฺทนฺติฯ องฺคุลิโย ทุกฺขา โหนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มํสปฺปมาเณน นขํ ฉินฺทิตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วีสติมฏฺฐํ [วีสติมฏฺฏํ (สี.)] การาเปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น , ภิกฺขเว, วีสติมฏฺฐํ การาเปตพฺพํฯ โย การาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มลมตฺตํ อปกฑฺฒิตุ’’นฺติฯ

**๒๗๕**. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ เกสา ทีฆา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อุสฺสหนฺติ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู อญฺญมญฺญํ เกเส โอโรเปตุ’’นฺติ? ‘‘อุสฺสหนฺติ ภควา’’ติ ฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา…เป.… ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ขุรํ ขุรสิลํ ขุรสิปาฏิกํ นมตกํ สพฺพํ ขุรภณฺฑ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มสฺสุํ กปฺปาเปนฺติ…เป.… มสฺสุํ วฑฺฒาเปนฺติ… โคโลมิกํ การาเปนฺติ… จตุรสฺสกํ การาเปนฺติ… ปริมุขํ การาเปนฺติ… อฑฺฒทุกํ [อฑฺฒุรกํ (สี.), อฑฺฒรุกํ (สฺยา.)]การาเปนฺติ… ทาฐิกํ ฐเปนฺติ… สมฺพาเธ โลมํ สํหราเปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺ

ติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว , มสฺสุ กปฺปาเปตพฺพํ…เป…. น มสฺสุ วฑฺฒาเปตพฺพํ… น โคโลมิกํ การาเปตพฺพํ… น จตุรสฺสกํ การาเปตพฺพํ… น ปริมุขํ การาเปตพฺพํ… น อฑฺฒทุกํ การาเปตพฺพํ… น ทาฐิกา ฐเปตพฺพา… น สมฺพาเธ โลมํ สํหราเปตพฺพํฯ โย สํหราเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน สมฺพาเธ วโณ โหติฯ เภสชฺชํ น สนฺติฏฺฐติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาพาธปฺปจฺจยา สมฺพาเธ โลมํ สํหราเปตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กตฺตริกาย เกเส เฉทาเปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, กตฺตริกาย เกสา เฉทาเปตพฺพาฯ โย เฉทาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน สีเส วโณ โหติ, น สโกฺกติ ขุเรน เกเส โอโรเปตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาพาธปฺปจฺจยา กตฺตริกาย เกเส เฉทาเปตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ทีฆานิ นาสิกาโลมานิ ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ปิสาจิลฺลิกาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ทีฆํ นาสิกาโลมํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สกฺขริกายปิ มธุสิตฺถเกนปิ นาสิกาโลมํ คาหาเปนฺติฯ นาสิกา ทุกฺขา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สณฺฑาส’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปลิตํ คาหาเปนฺติ ฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ปลิตํ คาหาเปตพฺพํฯ โย คาหาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

**๒๗๖**. เตนโข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน กณฺณคูถเกหิ กณฺณา ถกิตา โหนฺติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กณฺณมลหรณิ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวจา กณฺณมลหรณิโย ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา กณฺณมลหรณิโย ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ ทนฺตมยํ วิสาณมยํ นฬมยํ เวฬุมยํ กฏฺฐมยํ ชตุมยํ ผลมยํ โลหมยํ สงฺขนาภิมย’’นฺติฯ

**๒๗๗**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู พหุํ โลหภณฺฑํ กํสภณฺฑํ สนฺนิจยํ กโรนฺติฯ มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา พหุํ โลหภณฺฑํ กํสภณฺฑํ สนฺนิจยํ กริสฺสนฺติ , เสยฺยถาปิ กํสปตฺถริกา’’ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, พหุํ โลหภณฺฑํ กํสภณฺฑํ สนฺนิจโย กาตโพฺพฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อญฺชนิมฺปิ อญฺชนิสลากมฺปิ กณฺณมลหรณิมฺปิ พนฺธนมตฺตมฺปิ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อญฺชนึ อญฺชนิสลากํ กณฺณมลหรณึ พนฺธนมตฺต’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สงฺฆาฏิปลฺลตฺถิกาย นิสีทนฺติฯ สงฺฆาฏิยา ปตฺตา ลุชฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, สงฺฆาฏิปลฺลตฺถิกาย นิสีทิตพฺพํฯ โย นิสีเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ ตสฺส วินา อาโยเคน [อาโยคา (สี. สฺยา.)] น ผาสุ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาโยค’’นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข อาโยโค กาตพฺโพ’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตนฺตกํ เวมํ กวฏํ [เวมกํ วฏฺฏํ (สี.), เวมกํ วฏํ (สฺยา.)] สลากํ สพฺพํ ตนฺตภณฺฑก’’นฺติฯ

**๒๗๘**. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อกายพนฺธโน คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ ตสฺส รถิกาย อนฺตรวาสโก ปภสฺสิตฺถฯ มนุสฺสา อุกฺกุฏฺฐิมกํสุ ฯ โส ภิกฺขุ มงฺกุอโหสิ ฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อกายพนฺธเนน คาโม ปวิสิตพฺโพฯ โย ปวิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กายพนฺธน’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวจานิ กายพนฺธนานิ ธาเรนฺติ – กลาพุกํ, เทฑุภกํ, มุรชํ, มทฺทวีณํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจานิ กายพนฺธนานิ ธาเรตพฺพานิ – กลาพุกํ, เทฑุภกํ, มุรชํ, มทฺทวีณํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว กายพนฺธนานิ – ปฏฺฏิกํ, สูกรนฺตก’’นฺติฯ กายพนฺธนสฺส ทสา ชีรนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มุรชํ มทฺทวีณ’’นฺติฯ กายพนฺธนสฺส อโนฺต ชีรติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โสภณํ คุณก’’นฺติฯ กายพนฺธนสฺส ปวนโนฺต ชีรติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิธ’’นฺติ [วีถนฺติ (สี. สฺยา.)]ฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวเจ วิเธ ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา วิธา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ…เป.… สงฺขนาภิมยํ สุตฺตมย’’นฺติฯ

**๒๗๙**. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อานโนฺท ลหุกา สงฺฆาฏิโย ปารุปิตฺวา คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ วาตมณฺฑลิกาย สงฺฆาฏิโย อุกฺขิปิยิํสุฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คณฺฐิกํ ปาสก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวจา คณฺฐิกาโย ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา คณฺฐิกา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานา

มิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ ทนฺตมยํ วิสาณมยํ นฬมยํ เวฬุมยํ กฏฺฐมยํ ชตุมยํ ผลมยํ โลหมยํ สงฺขนาภิมยํ สุตฺตมย''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คณฺฐิกมฺปิ ปาสกมฺปิ จีวเร อเปฺปนฺติฯ จีวรํ ชีรติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คณฺฐิกผลกํ ปาสกผลก''นฺติฯ คณฺฐิกผลกมฺปิปาสกผลกมฺปิ อเนฺต อเปฺปนฺติฯ โกโฏฺฏ [โกโณ (สี. สฺยา.)] วิวริยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คณฺฐิกผลกํ อเนฺต อเปฺปตุํ; ปาสกผลกํ สตฺตงฺคุลํ วา อฑฺฒงฺคุลํ วา โอคาเหตฺวา อเปฺปตุ''นฺติฯ

**๒๘๐**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู คิหินิวตฺถํ นิวาเสนฺติ – หตฺถิโสณฺฑกํ, มจฺฉวาฬกํ, จตุกฺกณฺณกํ, ตาลวณฺฏกํ, สตวลิกํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, คิหินิวตฺถํ นิวาเสตพฺพํ – หตฺถิโสณฺฑกํ, มจฺฉวาฬกํ, จตุกฺกณฺณกํ, ตาลวณฺฏกํ, สตวลิกํฯ โย นิวาเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู คิหิปารุตํ ปารุปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, คิหิปารุตํ ปารุปิตพฺพํฯ โย ปารุเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สํเวลฺลิยํ นิวาเสนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิรโญฺญ มุณฺฑวฏฺฏีติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, สํเวลฺลิยํ นิวาเสตพฺพํฯ โย นิวาเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

**๒๘๑**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุภโตกาชํ หรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ รโญฺญ มุณฺฑวฏฺฏีติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, อุภโตกาชํ หริตพฺพํฯ โย หเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกโตกาชํ อนฺตรากาชํ สีสภารํ ขนฺธภารํ กฏิภารํ โอลมฺพก''นฺติฯ

**๒๘๒**. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ทนฺตกฏฺฐํ น ขาทนฺติฯ มุขํ ทุคฺคนฺธํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

''ปญฺจิเม , ภิกฺขเว, อาทีนวา ทนฺตกฏฺฐสฺส อขาทเนฯ อจกฺขุสฺสํ, มุขํ ทุคฺคนฺธํ โหติ, รสหรณิโย น วิสุชฺฌนฺติ, ปิตฺตํ เสมฺหํ ภตฺตํ ปริโยนนฺธติ, ภตฺตมสฺส นจฺฉาเทติ – อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ อาทีนวา ทนฺตกฏฺฐสฺส อขาทเนฯ

''ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, อานิสํสา ทนฺตกฏฺฐสฺส ขาทเนฯ จกฺขุสฺสํ, มุขํ น ทุคฺคนฺธํ โหติ, รสหรณิโย วิสุชฺฌนฺติ, ปิตฺตํ เสมฺหํ ภตฺตํ น ปริโยนนฺธติ, ภตฺตมสฺส ฉาเทติ – อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ อานิสํสา ทนฺตกฏฺฐสฺส ขาทเนฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทนฺตกฏฺฐ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทีฆานิ ทนฺตกฏฺฐานิ ขาทนฺติ, เตเหว สามเณรํ อาโกเฏนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น , ภิกฺขเว, ทีฆํ ทนฺตกฏฺฐํ ขาทิตพฺพํฯ โย ขาเทยฺย,

อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฎฺฐงฺคุลปรมํ ทนฺตกฏฺฐํ, น จ เตน สามเณโร อาโกเฏตโพฺพฯ โย อาโกเฏยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน อติมฎาหกํ ทนฺตกฏฺฐํ ขาทนฺตสฺส กเณฺฐ วิลคฺคํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, อติมฎาหกํ ทนฺตกฏฺฐํ ขาทิตพฺพํฯ โย ขาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จตุรงฺคุลปจฺฉิมํ [จตุรงฺคุลํ ปจฺฉิมํ (ก.)] ทนฺตกฏฺฐ''นฺติฯ

**๒๘๓**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทายํ อาลิเมฺปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ทวฑาหกาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ทาโย อาลิมฺปิตโพฺพฯ โย อาลิเมฺปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน วิหารา ติณคหนา โหนฺติ, ทวฑาเห ฑยฺหมาเน วิหารา ฑยฺหนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺติ ปฏคฺคิํ ทาตุํ, ปริตฺตํ กาตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทวฑาเห ฑยฺหมาเน ปฏคฺคิํ ทาตุํ, ปริตฺตํ กาตุ''นฺติฯ

**๒๘๔**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู รุกฺขํ อภิรุหนฺติ, รุกฺขา รุกฺขํ สงฺกมนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ มกฺกฎาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, รุโกฺข อภิรุหิตโพฺพฯ โย อภิรุเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน โกสเลสุ ชนปเท สาวตฺถิํ คจฺฉนฺตสฺส อนฺตรามเคฺค หตฺถี ปริยุฎฺฐาติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ รุกฺขมูลํ อุปธาวิตฺวา กุกฺกุจฺจายโนฺต รุกฺขํ น อภิรุหิฯ โส หตฺถี อเญฺญน อคมาสิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ สาวตฺถิํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สติ กรณีเย โปริสํ รุกฺขํ อภิรุหิตุํ อาปทาสุ ยาวทตฺถ''นฺติฯ

**๒๘๕**. เตนโข ปน สมเยน ยเมฬุเกฺกฏา นาม [ยเมฬุเตกุลา นาม (สี.), เมฏฺฐโกกฺฏฺฐา นาม (สฺยา.)] ภิกฺขู เทฺว ภาติกา โหนฺติ พฺราหฺมณชาติกา กลฺยาณวาจา กลฺยาณวากฺกรณาฯ เต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ''เอตรหิ, ภเนฺต, ภิกฺขู นานานามา นานาโคตฺตา นานาชจฺจา นานากุลา ปพฺพชิตาฯ เต สกาย นิรุตฺติยา พุทฺธวจนํ ทูเสนฺติฯ หนฺท มยํ, ภเนฺต, พุทฺธวจนํ ฉนฺทโส อาโรเปมา''ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… ''กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, เอวํ วกฺขถ – 'หนฺท มยํ, ภเนฺต, พุทฺธวจนํ ฉนฺทโส อาโรเปมา'ติฯ เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, พุทฺธวจนํ ฉนฺทโส อาโรเปตพฺพํฯ โย อาโรเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สกาย นิรุตฺติยา พุทฺธวจนํ ปริยาปุณิตุ''นฺติฯ

**๒๘๖**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โลกายตํ ปริยาปุณนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อปิ นุ โข,

ภิกฺขเว, โลกายเต สารทสฺสาวี อิมสฺมึ ธมฺมวินเย วุทฺธึ วิรุฬฺหึ เวปุลฺลํ อาปเชฺชยฺยา’’ติ? ‘‘โนเหตํ ภเนฺต’’ฯ ‘‘อิมสฺมึ วา ปน ธมฺมวินเย สารทสฺสาวี โลกายตํ ปริยาปุเณยฺยา’’ติ? ‘‘โนเหตํ ภเนฺต’’ฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, โลกายตํ ปริยาปุณิตพฺพํฯ โย ปริยาปุเณยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โลกายตํ วาเจนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, โลกายตํ วาเจตพฺพํฯ โย วาเจยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

**๒๘๗**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ติรจฺฉานวิชฺชํ ปริยาปุณนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ติรจฺฉานวิชฺชา ปริยาปุณิตพฺพาฯ โย ปริยาปุเณยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ติรจฺฉานวิชฺชํ วาเจนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ติรจฺฉานวิชฺชา วาเจตพฺพาฯ โย วาเจยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

**๒๘๘**. เตน โข ปน สมเยน ภควา มหติยา ปริสาย ปริวุโต ธมฺมํ เทเสโนฺต ขิปิฯ ภิกฺขู – ‘ชีวตุ, ภเนฺต, ภควา; ชีวตุ สุคโต’ติ – อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ อกํสุฯ เตน สเทฺทน ธมฺมกถา อนฺตรา อโหสิฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อปิ นุ โข, ภิกฺขเว, ขิปิเต ‘ชีวา’ติ วุโตฺต [วุเตฺต (ก.)]ตปฺปจฺจยา ชีเวยฺย วา มเรยฺย วา’’ติ? ‘‘โนเหตํ ภเนฺต’’ฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ขิปิเต ‘ชีวา’ติ วตฺตโพฺพฯ โย วเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ภิกฺขูนํ ขิปิเต ‘ชีวถ ภเนฺต’ติ วทนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาลปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ‘ชีวถ ภเนฺต’ติ วุจฺจมานา นาลปิสฺสนฺตี’’ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘คิหี, ภิกฺขเว, มงฺคลิกาฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิหีนํ ‘ชีวถ ภเนฺต’ติ วุจฺจมาเนน ‘จิรํ ชีวา’ติ วตฺตุ’’นฺติฯ

**๒๘๙**. เตน โข ปน สมเยน ภควา มหติยา ปริสาย ปริวุโต ธมฺมํ เทเสโนฺต นิสิโนฺน โหติฯ อญฺญตเรน ภิกฺขุนา ลสุณํ ขายิตํ โหติฯ โส – มา ภิกฺขู พฺยาพาธิํสูติ – เอกมนฺตํ นิสีทิฯ อทฺทสา โข ภควา ตํ ภิกฺขุํ เอกมนฺตํ นิสินฺนํฯ ทิสฺวาน ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘กิํ นุ โข โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน’’ติ ? ‘‘เอเตน, ภเนฺต, ภิกฺขุนา ลสุณํ ขายิตํฯ โส – มา ภิกฺขู พฺยาพาธิํสูติ – เอกมนฺตํ นิสิโนฺน’’ติฯ ‘‘อปิ นุ โข, ภิกฺขเว [ภิกฺขเว ภิกฺขุนา (สฺยา.)], ตํ ขาทิตพฺพํ, ยํ ขาทิตฺวา เอวรูปาย ธมฺมกถาย ปริพาหิโย อสฺสา’’ติ? ‘‘โนเหตํ ภเนฺต’’ฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ลสุณํ ขาทิตพฺพํฯ โย ขาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส อุทรวาตาพาโธ โหติฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เยนายสฺมา สาริปุโตฺต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ปุเพฺพ เต, อาวุโส สาริปุตฺต, อุทรวาตาพาโธ เกน ผาสุ โหตี’’ติ? ‘‘ลสุเณน เม, อาวุโส’’ติ [อถ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ ‘‘ปุเพฺพ โข เม

อาวุโส โมคฺคลฺลาน อุทรวาตาพาโธ ลสุเณน ผาสุ โหตี’’ติ (ก.)]ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาพาธปฺปจฺจยา ลสุณํ ขาทิตุ’’นฺติฯ

**๒๙๐**. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อาราเม ตหํ ตหํ ปสฺสาวํ กโรนฺติฯ อาราโม ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกมนฺตํ ปสฺสาวํ กาตุ’’นฺติ ฯ อาราโม ทุคฺคนฺโธ โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปสฺสาวกุมฺภิ’’นฺติฯ ทุกฺขํ นิสินฺนา ปสฺสาวํ กโรนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปสฺสาวปาทุก’’นฺติฯ ปสฺสาวปาทุกา ปากฏา โหนฺติฯ ภิกฺขู หิริยนฺติ ปสฺสาวํ กาตุํ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขิปิตุํ ตโย ปาการे – อิฏฺฐกาปาการํ, สิลาปาการํ, ทารุปาการ’’นฺติฯ ปสฺสาวกุมฺภี อปารุตา ทุคฺคนฺธา โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อปิธาน’’นฺติฯ

**๒๙๑**. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อาราเม ตหํ ตหํ วจฺจํ กโรนฺติฯ อาราโม ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ , ภิกฺขเว, เอกมนฺตํ วจฺจํ กาตุ’’นฺติฯ อาราโม ทุคฺคนฺโธ โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วจฺจกูป’’นฺติฯ วจฺจกูปสฺส กูลํ ลุชฺชติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ วจฺจกูโป นีจวตฺถุโก โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ อเนฺต นิสินฺนา วจฺจํ กโรนฺตา ปริปตนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สนฺถริตฺวา มเชฺฌ ฉิทฺทํ กตฺวา วจฺจํ กาตุ’’นฺติ ฯ ทุกฺขํ นิสินฺนา วจฺจํ กโรนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วจฺจปาทุก’’นฺติฯ พหิทฺธา ปสฺสาวํกโรนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปสฺสาวโทณิก’’นฺติฯ อวเลขนกฏฺฐํ น โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อวเลขนกฏฺฐ’’นฺติฯ อวเลขนปิฐโร น โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อวเลขนปิฐร’’นฺติฯ วจฺจกูโป อปารุโต ทุคฺคนฺโธ โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อปิธาน’’นฺติฯ อโชฺฌกาเส วจฺจํ กโรนฺตา สีเตนปิ อุเณฺหนปิ กิลมนฺติ…เป.…‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วจฺจกุฏิ’’นฺติฯ วจฺจกุฏิยา กวาฏํ น โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํ อุทุกฺขลิกํ อุตฺตรปาสกํ อคฺคฬวฏฺฏึ กปิสีสกํ สูจิกํ ฆฏิกํ ตาฬจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนรชฺชุ’’นฺติฯ วจฺจกุฏิยา ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุมฺเผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิกํ จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ’’นฺติฯ

**๒๙๒**. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ชราทุพฺพโล วจฺจํ กตฺวา วุฏฺฐหนฺโตปริปตติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอลมฺพก’’นฺติฯ วจฺจกุฏิ อปริกฺขิตฺตา โหติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขิปิตุํ ตโย ปาการे – อิฏฺฐกาปาการํ, สิลาปาการํ, ทารุปาการ’’นฺติฯ โกฏฺฐโก น โหติ…เป.… (‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โกฏฺฐก’’นฺติฯ โกฏฺฐกสฺส กวาฏํ น โหติ) [(อนุชานามิ ภิกฺขเว โกฏฺฐกนฺติฯ โกฏฺฐโก นีจวตฺถุโก โหติ…เป.… อนุชานามิ ภิกฺขเว อุจฺจวตฺถุกํ กาตุนฺติฯ จโย ปริปตติ…เป.… อนุชานามิ ภิกฺขเว จินิตุํ ตโย จเย อิฏฺฐกาจยํ สิลาจยํ ทารุจยนฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป.… อนุชานามิ ภิกฺขเว ตโย โสปาเน อิฏฺฐกาโสปานํ สิลาโสปานํ ทารุโสปานนฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป.… อนุชานามิ ภิกฺขเว อาลมฺพนพาหนฺ

ติฯ โกฏฺฐกสฺส กวาฏํ น โหติฯ) (สฺยา. กํ.)] …เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํ อุทุกฺขลิกํ อุตฺตรปาสกํ อคฺคฬวฏฺฏิํ กปิสีสกํ สูจิกํ ฆฏิกํ ตาฬจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนรชฺชุ’’นฺติฯ โกฏฺฐเก ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิก’’นฺติฯ ปริเวณํ จิกฺขลฺลํ โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มรุมฺพํ ปกิริตุ’’นฺติฯ น ปริยาปุณนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปทรสิลํ [ปฏฺฏสิลํ (ก.)]นิกฺขิปิตุ’’นฺติฯ อุทกํ สนฺติฏฺฐติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกนิทฺธมน’’นฺติฯ อาจมนกุมฺภี น โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาจมนกุมฺภิ’’นฺติฯ อาจมนสราวโก น โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาจมนสราวก’’นฺติฯ ทุกฺขํ นิสินฺนา อาจเมนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาจมนปาทุก’’นฺติฯ อาจมนปาทุกา ปากฏา โหนฺติ, ภิกฺขู หิริยนฺติ อาจเมตุํ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขิปิตุํ ตโย ปาการเ – อิฏฺฐกาปาการํ, สิลาปาการํ, ทารุปาการ’’นฺติฯ อาจมนกุมฺภี อปารุตา โหติ, ติณจุเณฺณหิปิ ปํสุเกหิปิ โอกิริยฺยติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อปิธาน’’นฺติฯ

**๒๙๓**. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอวรูปํ อนาจารํ อาจรนฺติ – มาลาวจฺฉํ โรเปนฺติปิ โรปาเปนฺติปิ, สิญฺจนฺติปิ สิญฺจาเปนฺติปิ, โอจินนฺติปิ โอจินาเปนฺติปิ, คเนฺถนฺติปิ คนฺถาเปนฺติปิ, เอกโตวณฺฏิกมาลํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, อุภโตวณฺฏิกมาลํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, มญฺชริกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, วิธูติกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, วฏํสกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, อาเวฬํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, อุรจฺฉทํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิฯ เต กุลิตฺถีนํ กุลธีตานํ กุลกุมารีนํ กุลสุณฺหานํ กุลทาสีนํ เอกโตวณฺฏิกมาลํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, อุภโตวณฺฏิกมาลํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, มญฺชริกํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, วิธูติกํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, วฏํสกํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, อาเวฬํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, อุรจฺฉทํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิฯ เต กุลิตฺถีหิ กุลธีตาหิ กุลกุมารีหิ กุลสุณฺหาหิ กุลทาสีหิ สทฺธิํ เอกภาชเนปิ ภุญฺชนฺติ, เอกถาลเกปิ ปิวนฺติ, เอกาสเนปิ นิสีทนฺติ, เอกมเญฺจปิ ตุวฏฺฏนฺติ, เอกตฺถรณาปิ ตุวฏฺฏนฺติ, เอกปาวุรณาปิ ตุวฏฺฏนฺติ, เอกตฺถรณปาวุรณาปิ ตุวฏฺฏนฺติ, วิกาเลปิ ภุญฺชนฺติ, มชฺชมฺปิ ปิวนฺติ, มาลาคนฺธวิเลปนมฺปิ ธาเรนฺติ, นจฺจนฺติปิ, คายนฺติปิ, วาเทนฺติปิ, ลาเสนฺติปิ; นจฺจนฺติยาปิ นจฺจนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ คายนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ วาเทนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ ลาเสนฺติ…เป…. ลาเสนฺติยาปิ นจฺจนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ คายนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ วาเทนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ ลาเสนฺติ; อฏฺฐปเทปิ กีฬนฺติ, ทสปเทปิ กีฬนฺติ, อากาเสปิ กีฬนฺติ, ปริหารปเถปิ กีฬนฺติ, สนฺติกายปิ กีฬนฺติ, ขลิกายปิ กีฬนฺติ, ฆฏิกายปิ กีฬนฺติ, สลากหเตฺถนปิ กีฬนฺติ, อเกฺขนปิ กีฬนฺติ, ปงฺคจีเรนปิ กีฬนฺติ, วงฺกเกนปิ กีฬนฺติ, โมกฺขจิกายปิ กีฬนฺติ, จิงฺคุลเกนปิ กีฬนฺติ, ปตฺตาฬฺหเกนปิ กีฬนฺติ, รถเกนปิ กีฬนฺติ, ธนุเกนปิ กีฬนฺติ , อกฺขริกายปิ กีฬนฺติ, มเนสิกายปิ กีฬนฺติ, ยถาวเชฺชนปิ กีฬนฺติ; หตฺถิสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, อสฺสสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, รถสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, ธนุสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ; ถรุสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ; หตฺถิสฺสปิ ปุรโต ธาวนฺติ, อสฺสสฺสปิ ปุรโต ธาวนฺติ, รถสฺสปิ ปุรโต ธาวนฺติปิ อาธาวนฺติปิ; อุเสฺสเฬนฺติปิ, อโปฺผเฐนฺติปิ, นิพฺพุชฺฌนฺติปิ, มุฏฺฐีหิปิ ยุชฺฌนฺติ; รงฺคมเชฺฌปิ สงฺฆาฏิํ ปตฺถริตฺวา นจฺจกิํ เอวํ วทนฺติ – ‘‘อิธ, ภคินิ, นจฺจสฺสู’’ติ; นลาฏิกมฺปิ เทนฺติ; วิวิธมฺปิ อนาจารํ อาจรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ‘‘น, ภิกฺขเว, วิวิธํ อนาจารํ อาจริตพฺพํฯ โย อาจเรยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมเนฺต อุรุเวลกสฺสเป ปพฺพชิเต สงฺฆสฺส พหุํ โลหภณฺฑํ ทารุภณฺฑํ มตฺติกาภณฺฑํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กิํ นุ โข ภควตา โลหภณฺฑํ

อนุญฺญาตํ, กึ อนนุญฺญาตํ; กึ ทารุภณฺฑํ อนุญฺญาตํ, กึ อนนุญฺญาตํ; กึ มตฺติกาภณฺฑํ อนุญฺญาตํ, กึ อนนุญฺญาต’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฐเปตฺวา ปหรณึ สพฺพํ โลหภณฺฑํ, ฐเปตฺวา อาสนฺทึ ปลฺลงฺกํ ทารุปตฺตํ ทารุปาทุกํ สพฺพํ ทารุภณฺฑํ, ฐเปตฺวา กตกญฺจ กุมฺภการิกญฺจ สพฺพํ มตฺติกาภณฺฑ’’นฺติฯ

ขุทฺทกวตฺถุกฺขนฺธโก ปญฺจโมฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

รุกฺเข ถมฺเภ จ กุฑฺเฑ จ, อฏฺฏาเน คนฺธสุตฺติยา;
วิคยฺห มลฺลโก กจฺฉุ, ชรา จ ปุถุปาณิกาฯ

วลฺลิกาปิ จ ปามงฺค, กณฺฐสุตฺตํ น ธารเย;
กฏิ โอวฏฺฏิ กายุรํ, หตฺถาภรณมุทฺทิกาฯ

ทีเฆ โกเจฉ ผเณ หตฺเถ, สิตฺถา อุทกเตลเก;
อาทาสุทปตฺตวณา, อาเลโปมฺมทฺทจุณฺณนาฯ

ลเญฺฉนฺติ องฺคราคญฺจ, มุขราคํ ตทูภยํ;
จกฺขุโรคํ คิรคฺคญฺจ, อายตํ สรพาหิรํฯ

อมฺพเปสิสกเลหิ, อหิจฺฉินฺทิ จ จนฺทนํ;
อุจฺจาวจา ปตฺตมูลา, สุวณฺณ พหลา วลีฯ

จิตฺราทุสฺสติ ทุคฺคนฺธ, อุเณฺห ภิชฺชึสุ มิฑฺฒิยา;
ปริภณฺฑํ ติณํ โจฬํ, มาลํ กุณฺฑลิกาย จฯ

ถวิกาอํสพทฺธญฺจ, ตถา พนฺธนสุตฺตกา;
ขิเล มเญฺจ จ ปีเฐ จ, องฺเก ฉตฺต ปณามนาฯ

ตุมฺพฆฏิฉวสีสํ, จลกานิ ปฏิคฺคโห;
วิปฺผาลิทณฺฑโสวณฺณํ, ปตฺต เปสิ จ นาฬิกาฯ

กิณฺณสตฺตุ สริตญฺจ, มธุสิตฺถํ สิปาฏิกํ;
วิกณฺณํ พนฺธิวิสมํ, ฉมาชิรปโหติ จฯ

กฬิมฺภํโมฆสุตฺตญฺจ, อโธตลฺลํ อุปาหนา;
องฺคุเล ปฏิคฺคหญฺจ, วิตฺถกํ ถวิกพทฺธกาฯ

อโชฺฌกาเส นีจวตฺถุ, จโย จาปิ วิหญฺญเร;
ปริปติ ติณจุณฺณํ, อุลฺลิตฺตอวลิตฺตกํฯ

เสตํ กาฬกวณฺณญฺจ, ปริกมฺมญฺจ เครุกํ;
มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ, มกรทนฺตกปาฏิกํฯ

จีวรวํสํ รชฺชุญฺจ, อนุญฺญาสิ วินายโก;
อุชฺฌิตฺวา ปกฺกมนฺติ จ, กถินํ ปริภิชฺชติฯ

วินิเวฐิยติ กุเฏฺฏปิ, ปเตฺตนาทาย คจฺฉเร;
ถวิกา พนฺธสุตฺตญฺจ, พนฺธิตฺวา จ อุปาหนาฯ

อุปาหนตฺถวิกญฺจ, อํสพทฺธญฺจ สุตฺตกํ;
อุทกากปฺปิยํ มเคฺค, ปริสฺสาวนโจฬกํฯ

ธมฺมกรณํ เทฺว ภิกฺขู, เวสาลิํ อคมา มุนิ;
ทณฺฑํ โอตฺถรกํ ตตฺถ, อนุญฺญาสิ ปริสฺสาวนํฯ

มกเสหิปณีเตน, พหฺวาพาธา จ ชีวโก;
จงฺกมนชนฺตาฆรํ , วิสเม นีจวตฺถุโกฯ

ตโยจเย วิหญฺญนฺติ, โสปานาลมฺพเวทิกํ;
อโชฺฌกาเส ติณจุณฺณํ, อุลฺลิตฺตอวลิตฺตกํฯ

เสตกํกาฬวณฺณญฺจ, ปริกมฺมญฺจ เครุกํ;
มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ, มกรทนฺตกปาฏิกํฯ

วํสํ จีวรรชฺชุญฺจ, อุจฺจญฺจ วตฺถุกํ กเร;
จโย โสปานพาหญฺจ, กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํฯ

อุทฺกฺขลุตฺตรปาสกํ, วฏฺฏิญฺจ กปิสีสกํ;
สูจิฆฏิตาฬจฺฉิทฺทํ, อาวิญฺฉนญฺจ รชฺชุกํฯ

มณฺฑลํ ธูมเนตฺตญฺจ, มเชฺฌ จ มุขมตฺติกา;
โทณิ ทุคฺคนฺธา ทหติ, อุทกฏฺฐานํ สราวกํฯ

น เสเทติ จ จิกฺขลฺลํ, โธวิ นิทฺธมนํ กเร;
ปีฐญฺจ โกฏฺฐเก กมฺมํ, มรุมฺพา สิลา นิทฺธมนํฯ

นคฺคา ฉมาย วสฺสเนฺต, ปฏิจฺฉาที ตโย ตหิํ;
อุทปานํ ลุชฺชติ นีจํ, วลฺลิยา กายพนฺธเนฯ

ตุลํ กฏกฏํ จกฺกํ, พหู ภิชฺชนฺติ ภาชนา;
โลหทารุจมฺมขณฺฑํ, สาลาติณาปิธานิ จฯ

โทณิจนฺทนิ ปาการํ, จิกฺขลฺลํ นิทฺธมเนน จ;
สีติคตํ โปกฺขรณึ, ปุราณญฺจ นิเลฺลขณํฯ

จาตุมาสํสยนฺติ จ, นมตกญฺจ [คนฺธปุปฺผํ (สฺยา.)]นธิฏฺฐเห;
อาสิตฺตกํมโฬฺริกํ, ภุญฺชเนฺตกํ ตุวเฏฺฏยฺยุํฯ

วโฑฺฒ โพธิ น อกฺกมิ, ฆฏฺํ กตกสมฺมชฺชนิ;
สกฺขรํ กถลเญฺจว, เผณกํ ปาทฆํสนีฯ

วิธูปนํ ตาลวณฺฏํ, มกสญฺจาปิ จามรี;
ฉตฺตํ วินา จ อาราเม, ตโย สิกฺกาย สมฺมุติฯ

โรมสิตฺถา นขา ทีฆา, ฉินฺทนฺตงฺคุลิกา ทุกฺขา;
สโลหิตํ ปมาณญฺจ, วีสติ ทีฆเกสตาฯ

ขุรํ สิลํ สิปาฏิกํ, นมตกํ ขุรภณฺฑกํ;
มสฺสุํ กเปฺปนฺติ วเฑฺฒนฺติ, โคโลมิจตุรสฺสกํฯ

ปริมุขํอฑฺฒทุกญฺจ, ทาฐิสมฺพาธสํหเร;
อาพาธา กตฺตริวโณ, ทีฆํ สกฺขริกาย จฯ

ปลิตํ ถกิตํ อุจฺจา, โลหภณฺฑญฺชนี สห;
ปลฺลตฺถิกญฺจ อาโยโค, วฏํ สลากพนฺธนํฯ

กลาพุกํ เทฑฺฒุภกํ, มุรชํ มทฺทวีณกํ;
ปฏฺฏิกา สูกรนฺตญฺจ, ทสา มุรชเวณิกา;
อโนฺต โสภํ คุณกญฺจ, ปวนโนฺตปิ ชีรติฯ

คณฺฐิกา อุจฺจาวจญฺจ, ผลกเนฺตปิ โอคาเห;
คิหิวตฺถํ หตฺถิโสณฺฑํ, มจฺฉกํ จตุกณฺณกํฯ

ตาลวณฺฏํ สตวลิ, คิหิปารุตปารุปํ;
สํเวลฺลิอุภโตกาชํ, ทนฺตกฏฺฐํ อาโกฏเนฯ

กเณฺฐวิลคฺคํ ทายญฺจ, ปฏคฺคิ รุกฺขหตฺถินา;
ยเมเฬ โลกายตกํ, ปริยาปุณึสุ วาจยุํฯ

ติรจฺฉานกถาวิชฺชา, ขิปิ มงฺคลํ ขาทิ จ;
วาตาพาโธ ทุสฺสติ จ, ทุคฺคโนฺธ ทุกฺขปาทุกาฯ

หิริยนฺติ ปารุทุคฺคโนฺธ, ตหํ ตหํ กโรนฺติ จ;
ทุคฺคโนฺธ กูปํ ลุชฺชนฺติ, อุจฺจวตฺถุ จเยน จฯ

โสปานาลมฺพนพาหา อเนฺต, ทุกฺขญฺจ ปาทุกา;
พหิทฺธา โทณิ กฎฺฐญฺจ, ปิฐโร จ อปารุโตฯ

วจฺจกุฏึ กวาฏญฺจ, ปิฏฺฐสงฺฆาฏเมว จ;
อุทฺกฺขลุตฺตรปาโส, วฏฺฏิญฺจ กปิสีสกํฯ

สูจิฆฏิตาฬจฺฉิทฺทํ, อาวิญฺฉนจฺฉิทฺทเมว จ;
รชฺชุ อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ, เสตวณฺณญฺจ กาฬกํฯ

มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ, มกรํ ปญฺจปฏิกํ;
จีวรวํสํ รชฺชุญฺจ, ชราทุพฺพลปาการํฯ

โกฏฺฐเก จาปิ ตเถว, มรุมฺพํ ปทรสิลา;
สนฺติฏฺฐติ นิทฺธมนํ, กุมฺภิญฺจาปิ สราวกํฯ

ทุกฺขํหิริ อปิธานํ, อนาจารญฺจ อาจรุํ;
โลหภณฺฑํอนุญฺญาสิ, ฐปยิตฺวา ปหรณิํฯ

ฐปยิตฺวา สนฺทิปลฺลงฺกํ, ทารุปตฺตญฺจ ปาทุกํ;
สพฺพํ ทารุมยํ ภณฺฑํ, อนุญฺญาสิ มหามุนิฯ

กตกํกุมฺภการญฺจ, ฐปยิตฺวา ตถาคโต;
สพฺพมฺปิ มตฺติกาภณฺฑํ, อนุญฺญาสิ อนุกมฺปโกฯ

ยสฺส วตฺถุสฺส นิเทฺทโส, ปุริเมน ยทิ สมํ;
ตมฺปิ สํขิตฺตํ อุทฺทาเน, นยโต ตํ วิชานิยาฯ

เอวํ ทสสตา วตฺถู, วินเย ขุทฺทกวตฺถุเก;
สทฺธมฺมฏฺฐิติโก เจว, เปสลานญฺจนุคฺคโหฯ

สุสิกฺขิโต วินยธโร, หิตจิโตฺต สุเปสโล;
ปทีปกรโณ ธีโร, ปูชารโห พหุสฺสุโตติฯ

ขุทฺทกวตฺถุกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํฯ